МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

СВЕТ араяьвл 1923 шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областной Грозненски городской комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 102 (2727) | Ера, 20 декабрь, 1962 ш. | Мах 2 кеп.

Сихде техникана ремонт елга

КПСС ЦК ноябрьски Пленумо шоашта хьалхашка оттадаь бехктокхаме декхараш толамца кхоачащдара чуийнна къахьегаш ба укх деношка Нохч-ГIалгIайчен юртбоахама къахьегамхой. Цар дика кхетаду тIадоагIача шера ялаташ хьувкъийтара хIанззехьа кийчо е езилга. Цу хьакъехьа чIоагIа лоархIаме да ерригача юртбоахама техникана ханнахьа ремонт елга. Из гIулакх дика кхета а деш, Грозненски шурий опорно-хьокхама совхоза коллективо 1963 шера кхашка дергдолча балхашта ханал хьалха кийчо яра доккхий декхараш тIаийцадар. Кхоачашде лаьрхIача балхашта юкъе дар укх тайпара декхараш а: «трактораштa, сеялкашта, культиватораштa, макхашта, нохарашта гуйран-Iан замалахь еш йола ремонт 1963 шера 1-гIа февраль тIакхачалехьа чакхъяккха; 15 февраль тIакхагалехьа ерригача ялат хьокхача комбайнашта ремонт е, хIаьта, царех 19 комбайна укх шера йиълагIча квартале а еш», иштта кхы а. Совхоза болхлоша сийленца кхоачашду шоай дош. ЙиълагIча квартале ремонт е лаьрхIа еррига техника хIанзле дика тоа а яь дIаоттаяьй. ТIаийца декхараш ханал хьалха кхоачашдара дIахо чуийнна къахьегаш ба хIанз совхоза механизатораш. Ханнахьа ремонт йистеяккхарал совгIа, механизатораша чIоагIа терко ю ремонт дика, тоаяь техника дикача моттиге дIаоттаяра.

Грозненски шурий опорно-хьокхама совхоза коллективо дIададоладаь гIулакх хьал а лаьца, техникана сихагIа ремонт яра социалистически яхье этта боахамаш дукккха да вай республике. Семилетка пхелагIча шера бIаьстанна ханал хьалха кийчо яра дика толамаш даьхад Шаьла района «Джалка» яхача совхоза коллективо а. Цо лаьрхIад, гуйран-Iан замалахь ремонт еча трактораштеи, лаьтта тоадеча орудештеи, свекла чуэцача комбайнаштеи 1963 шера 15 февраль тIакхоачаш ремонт яь йистеяккха, хIаьта 1 март тIакхачалехьа ремонт яь йистеяха еррига ялат чуэца комбайнаш, йол хьокхеи силос чуэцеи техника. Уж декхараш хIанз толамца кхоачашдеш латт. ЙиълагIча квартале ремонт е езаш хиннача 27 трактора хIанзле 20 совгIа тоаяь яьннай. Ерригача отделенешка сихха ремонт еш латт тIехьаювзача инвентара а.

Цу тайпара масалаш кхы а доаладе йиш йолаш да. Цхьабакъда, техникана ремонт елга республика дукккхача боахамашка чIоагIа ледара латт. ЙиълагIча квартале юртбоахама техникана е еза ремонт, ерригача республике гIолла лаьрхIача, хIанз а 57 процент мара кхоачашъяьяц. Цхьадолча боахамий, производственни управленей кулгалхоша хIанз а тIехь кхетадаьдац техника ханнахьа кийчъяь дIаоттаелга мел лоархIаме да.

Ледара латт из болх Грозненски производственни управлене дукккхача боахамашка. ЙиълагIча квартала план 61 процент мара кхоачашъяьяц Гудермесски производственни управлене а. Цхьадолча боахамаша чIоагIа тIехьатетт техникана ремонт елга Сунженски производственни управлене. Цудухьа ерригача управлене 63 процент мара кхоачашъяьяц йиълагIча квартала план.

Цу тайпара гIулакх кхы дIахо ла мегаргдолаш дац. Техникана ремонт елга сихде деза хIара боахаме. Партийнии юртбоахамеи органаш декхарийла я, колхозаштеи совхозаштеи юкъе шерра социалистически яхь а йоаржаяь, ремонт еча мастерскешка гучадаьннача кердачох бизза пайда а эцаш, из бехктокхаме болх кхетамца вIаштIехьбаккха.

ЧIоагIа лоархIаме да ерригача мастерской торонех бизза пайда эцар, ремонтникий балха овсарле лакхъяр. Практико хьахьекхад, техникага сихача скоросташца болх байташ хилча боккха пайда боалилга. Цудухьа хIанззехьа а уйла е еза цу гIулакха, тIадоагIача шера кхашка араяргйола техника прогрессивни методашца болх бергболаш кийчъе еза.

Къаьстта терко е еза техникана ремонт дика яра, хIана аьлча укх тайпара масалаш дукха нийслу: бIаьсти кхашка араяьнна трактор болх бе йолаеннай алалехьа соц ремонт дика ца яр бахьан долаш. ТIаккха болалу керда ремонт е, еза ха а керда средстваш а йоаеш. Цахаддаш тIахьожам лоаттабе беза цу гIулакха. Ремонт еш йола техника гулъе еза централни усадьбашка, хIана аьлча цига дукхагIа торонаш я из болх дика чакхбаккха.

Республика колхозашкеи совхозашкеи шортта торонаш я юртбоахама ерригача техникана ханнахьа ремонт яра болх вIаштIехьбаккха. ХIара боахама, производственни управленей кулгалхой, «Сельхозтехника» объединене специалистий сийлен декхар да, техникана ремонт елга сихдар, еррига мастерскеш техника йовзаш болча нахаца Iалашъяр, цар болх шин сменах бергболаш гIулакх вIаштIехьдаккхар, цу балха цахаддаш тIахьожам лоаттабар.

Нов. Н. С. Хрущева КПСС ЦК ноябрьски Пленуме ше доклад еш аьлар: «кастта семилетка пхелагIча шера чудоргда вай. Советски халкъо дика къахьийгад хьалхарча диъ шера. Вай декхарийла да кхы а дикагIа къахьега, семилетни плана заданеш кхоачашъяь ца Iеш тIехкхоачаш а ергйолаш, хIаьта цунца вай мехка коммунизм хьалъяра сийлахь-йоккха перспективни план кхоачашъе йолаяьча юххье денз керда а керда а толамаш дахара чIоагIа лард йолларгйолаш».

ТIадоагIача шера хьувкъама лард йоллара боккхача лоархIамера гIулакх да ханнахьа техникана дика ремонт елга. Беррига низ тIабахийта из сийлен декхар кхоачашдара.

ТЕХНОЛОГАША КЪОАБАЛЪЮ

Коммунистически къахьегама предприяти яха сийлен цIи лелаеча Грозненски нефтемаслозавода коллективо чIоагIа къоабалдаь тIаийцар ялхазлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета шоллагIча сессе соцамаш. Цу сессе дакъа лоацаш ва тха коллектива викал — СССР Лакхехьарча Совета депутат, № 19 йолча установка воккхагIа вола оператор, Виктор Васильевич Шелубцов. Сессе болх дIахьоча деношка завода коллективо Шелубцовга телеграмма яхьийтар, шоаш семилетка 4-ча шера план ханал 20 ди хьалха кхоачашъяь хиларах хоам беш. Дог гIоздаьнна, хьинаре къахьегар цу деношка завода технологаша. Ю. Гилядова кулгалдеча № 40 йолча установкаи Н. Шаламова кулгалдеча № 16 йолча установкаи технологаша 120—125 процент кхоачашйора шоай производственни заданеш. Из да цар сессена луш дола совгIат.

ЧIоагIа дог гIоздаьлар тха заводерча болхлой Н. С. Хрущева сессе яь «ХIанзара дунен халкъашта юкъера гIулакхаши Советски Союза арахьара политикеи» яха доклад йийшача.

ЦIаькха а цIаькха а тхоай чурча резервашка а хьожаш дукха езача Даьхенна кхы а дукхагIа мехкдаьтта продукташ арахеца лерхI тха коллективо. Технологаша дош лу вай хьамсарча партена, Советски правительствана социалистически яхье дакъа лоацача предприятешта юкъе дилла а хьалхара моттиг лелае.

В. ЗАХАРЧЕНКО,
Нефтемаслозавода партбюро секретарь.

РСФСР Лакхехьарча Совета сесси

МОСКВА, 19 декабрь. (ТАСС). Тахан Iуйран 10 сахьат даьлча Йоккхача Кремлевски двореце хьайийлай РСФСР Лакхехьарча Совета пхезлагIа хержа йола ворхIлагIа сесси.

Иосип Б. Титой Н. С. Хрущеви Киеве бахар

18 декабре Москвера ший сесагаца дIавахар Югославе Федеративни Халкъа Республика президент Иосип Броз Тито а, хIаьта иштта цунца улув баьнна баьхка гIорбаьнна бола Югославе паччахьалкхен деятелаш а. ЦIаводача наькъа Украина столице—Киеве гIоргва президент.

Советски Союзе салаIа вийха волча Югославе президентаца новкъост Титоца цхьана Киеве вахар СССР Министрий Совета Председатель новкъост Н. С. Хрущев.

Вокзале къамаьлаш дир Н. С. Хрущевеи Иосип Титоси.

(ТАСС).

МАССАВА РАЬЗА А ВОЛАШ КЪОАБАЛЪЮ

Вай мехка массанахьа а чIоагIа ювцаш я новкъоста Н. С. Хрущева СССР Лакхехьарча Совета сессе яь доклад. Советски наха дег тIара къоабалъю машар безаш йолча ший правительства арахьара политика.

«Красный пролетарий» яхача московски завода массайолча цехе ешаш я Советски правительствана керте латтачо яь доклад. № 1 йолча механически цеха сверловщика С. Смыслова аьлар:

— Оаха баркал оал Советски правительствана Карибски форда районе хиннача хьалаца дувзаденнача гIулакха кхетами хьаькъали долаш из хиларах. Лаьттанна тIаэтта боккха кхерам дIабаьккхаб.

Воронежски областа Кирова цIерахча колхоза комплексни тракторни бригада бригадиро Социалистически Къахьегама Турпала нов. Мануковске, шийца болх беш болча ший новкъосташца дага воалаш аьлар:

— Низ болаш держава я Советски Союз. Цхьабакъда, кхыча халкъашта кхерам тIатувсаш бац вай низ. Вай массава а, болхло, ахархо, Iилмахо из вале а къовсам лоаттабеш ва фо, йокъаеннача аренашта тIоадал эшаш санна, советски наха, коммунизм хьалъерашта эшаш бола машар бахьан долаш.

Советски правительства арахьара политика къеабалъеш телеграммаш кхаьчай мехка кхыча районий къахьегамхошкара.

(ТАСС).

Киргизски зональни машинашта тохкам беча станцерча хьайбаш леладеча Нольхин Андрей хьакхарчий доккха Iул кхоабаш ва. 1962 шера дулхакомбинатага дIаденнад 2500 центнер хьакхий дулх. ХIанз чуоттаяь кхоабаш я цаI-ах эзар хьакха. Селла дукха болх бе а цу къахьегама овсарленга кхача а Нольхин Андрейна новкъостал ду хьайбаш леладара прогрессивни методашеи комплексни механизацеи.

ГIулакх иштта дика вIаштIехьдаккхарах боахама хьакхий дулха центнерга дIадодар 42 сом да, соахкарчул 15 сом дарегIа.

Сурта тIа: дикагIвола хьайбаш леладер-механизатор Нольхин Андрей.

А. Расшихина сурт.
ТАСС фотохроника.

Советски Социалистически Республикай Союза Закон

1963 ШЕРА ЙОЛЧА СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКАЙ СОЮЗА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН БЮДЖЕТА ХЬАКЪЕХЬА

Советски Социалистически Республикай Союза Лакхехьарча Совето **соцам бу:**

Статья 1. СССР Министрий Совето тIаена 1963 шера йола ССР Союза Паччахьалкхен бюджет Союза Советеи Къамий Советеи бюджетни комиссеша яьча докладех тIаийцача укх хувцамашца чIоагIъе: ерригa доходаш 87.716.982 эзар соми ерригa расходаш 86.203.233 эзар соми а долаш, доходаш расходел 1.513.749 эзар сом дукхагIа а йолаш.

Статья 2. 1963 шера йолча СССР Паччахьалкхен бюджете паччахьалкхени кооперативнии учрежденешкара а организацешкара а хьачуйоагIа доходаш — оборота тIара налог, пайдаш тIара тела ахчаш, подоходни налог, социалистически боахамгара йоагIа кхыйола доходаш — ерригаш а 79.799.179 эзар сом оттае.

Статья 3. 1963 шера йолча СССР Паччахьалкхен бюджетера халкъа боахама финансировани ярга — дIахо еза-йоккха промышленность, гIишлош ю индустри, яйгеи кхачани промышленность, юрта боахам, транспорт, жилищно-коммунальни боахам, халкъа боахама кхыдола доакъош дегIадоаладарга — йохийта ерригa расходаш 34.543.008 эзар сом оттае.

Статья 4. 1963 шера йолча СССР Паччахьалкхен бюджетера социально-культурни гIулакхашка — массане а юкъерча дешара школашка, техникумашка, лакхерча дешара заведенешка, Iилма-тохкама учрежденешка, профессионально-технически дешара заведенешка, библиотекашка, клубашка, театрашка, кепа йоазонга, радиовещанега, сердалони культураи кхыдолча гIулакхашка; больницешка, берий яслешка, санаторешка, унахцIено лораяреи физически культураи кхыйолча учрежденешка; пенсешкеи пособешкеи — дохийта дерригa ахча 30.998.390 эзар сом оттаде, цу даькъе паччахьалкхен социальни страховане бюджетах 9.141.011 эзар сом.

Статья 5. 1963 шера йолча СССР Паччахьалкхен бюджетера мехка оборонага дохийта ахча 13.888.808 эзар сом оттаде.

Статья 6. 1963 шера йолча СССР Паччахьалкхен бюджетера паччахьалкхен Iаьдала органаш, паччахьалкхен управлене, суда, прокуратура органаш Iалашъярга дохийта ахча 1.104.135 эзар сом оттаде.

Статья 7. 1963 шера йола союзни бюджет доходашта 41.498.497 эзар соми расходашта 39.984.748 эзар соми долаш, доходаш расходел 1.513.749 эзар сом совгIа а йолаш чIоагIъе.

Статья 8. 1963 шера йола союзни республикай паччахьалкхен бюджеташ доходашта а расходашта а 47.347.413 эзар сом оттае.

цу даькъе союзни республикашта:

	(эзараш сомашца)
Российски Советски Федеративни Социалистически Республика	27.861.824
Украински Советски Социалистически Республика	7.886.938
Белорусски Советски Социалистически Республика	1.473.906
Узбекски Советски Социалистически Республика	1.364.230
Казахски Советски Социалистически Республика	3.566.353
Грузински Советски Социалистически Республика	804.197
Азербайджански Советски Социалистически Республика	761.358
Литовски Советски Социалистически Республика	629.954
Молдавски Советски Социалистически Республика	392.533
Латвийски Советски Социалистически Республика	525.054
Киргизски Советски Социалистически Республика	453.707
Таджикски Советски Социалистически Республика	389.212
Армянски Советски Социалистически Республика	471.404
Туркменски Советски Социалистически Республика	415.883
Эстонски Советски Социалистически Республика	350.860

Статья 9. Ерригача Союза юкъарча паччахьалкхен налогехи доходехи союзни республикай бюджеташка 1963 шера дIачулу ахча укх боарамашца чIоагIде:

а) оборота налогах хьадоагIача ахчах: РСФСР — 28,5 процент, Украински ССР — 30,5 процент, Белорусски ССР — 55,8 процент, Узбекски ССР — 77,4 процент, Казахски ССР — 100 процент, Грузински ССР — 84,1 процент, Азербайджански ССР — 74,4 процент, Литовски ССР — 71,9 процент, Молдавски ССР — 25,1 процент, Литовски ССР — 10,8 процент, Киргизски ССР — 94,0 процент, Таджински ССР — 100 процент, Армянски ССР — 93,6 процент, Туркменски ССР — 100 процент, Эстонски ССР — 42,6 процент;

б) 1963 шера юхейиса вкладаш лакхъялара чотах паччахьалкхен трудовой сберегательни кассаша паччахьалкхен заема юкъе лоаттадеча ахчах а 1963 шера дIаекъача Паччахьалкхен 3 процент йолча чухьарча кхадж ухача заема ахчах а — 50 процент;

в) бахача нахагара йоахача подоходни налогах Киргизски ССР-еи Армянски ССР-еи паччахьалкхений бюджеташка — 100 процент.

1963 шера союзни бюджетацара 1963 шера СССР халкъа боахам дегIабоалабара йолча плана тIа белгалдаьча гIулакхашта финансировани яра Казахски ССР паччахьалкхен бюджета 1.036.314 эзар соми Туркменски ССР паччахьалкхен бюджета 92.614 эзар соми хьожаде.

Статья 10. 1963 шера йолча СССР Паччахьалкхен бюджетах яьча Союза Советеи Къамий Советеи бюджетни комиссей заключенешка дIаязъяьча предложенешкеи замечанешкеи а хIаьта иштта СССР Лакхехьарча Совета палатей заседанешка депутаташа йийцача предложенешкеи замечанешкеи а хьожилгеи царех эца йоагIаш йола решенеш тIаэцилгеи СССР Министрий Совета тIадилла.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль,
1962 шера 12 декабрь.

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СОЦАМ

«ХIанзара дунен халкъашта юкъера гIулакхаши Советски Союза арахьара политикеи» яхача СССР Министрий Совета Председатела новкъоста Н. С. Хрущева яьча доклада хьакъехьа

«ХIанзара дунен халкъашта юкъера гIулакхаши Советски Союза арахьара политикеи» яхача СССР Министрий Совета Председатела новкъоста Н. С. Хрущева яьча докладага ла а дийгIа, из йийца а йийца, Советски Социалистически Республикай Союза Лакхехьарча Совето **соцам бу:**

машаре дахара йолча ленински принципий ларда тIа халкъашта юкъера машари доттагIали дIахо чIоагIдара тIаерзаяь йола Советски правительства арахьара политика могае;

революционни Кубайна гонахьара кхераме кризис дIайоаккхаши дунен хьалкъашта юкъера кхохкам кIаьдбеши Советски правительства чакхдаьха гIулакхаш могаде.

Дуне термоядерни тIема наькъа тIа кхосса гIерташ хиннача империалистически низашта тIехь машар безача низаша яьккхача морально-политически коталоно хьаелл дунен халкъашта юкъера кхерамзле чIоагIъяраи къоастаянза йиса проблемаш переговорий наькъаца машар тIехь къоастаяраи йола дика перспективаш.

Советски Социалистически Республикай Союза Лакхехьарча Совето баркал оал Карибски форда районера дов машара наькъаца къоастадеш Советски правительства чакхдаьха гIулакхаш хьаллаьцача дерригача халкъашта а хIаьта иштта правительствашта, парламенташта, общественни организацешта, общественни деятелашта а, цIена дог-уйла йолаш бола беррига нах тIахьех лаьттан тIа машар лоаттабареи чIоагIбареи духьа фелал йолаш хилара а империалистически агрессена духьала, массане а цIендаь герз дIадаккхара тIехьа, къоастаянза йиса проблемаш машара наькъаца къоастаяра тIехьа хаьдда гIулакхаш леладара а.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.
Москва, Кремль, 1962 шера 13 декабрь

СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКАЙ СОЮЗА ЗАКОН

1963 ШЕРА СССР ХАЛКЪА БОАХАМ ДЕГIАБАРА ЙОЛЧА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ПЛАНА ХЬАКЪЕХЬА

Советски Социалистически Республикай Союза Лакхехьарча Совето **соцам бу:**

1. Союзни республикай Министрий Советашца цхьана СССР Министрий Совето кийчъяь 1963 шера СССР халкъа боахам дегIабара йола Паччахьалкхен план палатай бюджетни комиссешеи Къамий Совета Экономически комиссеи тоадаьрашца могае.

2. Палатай бюджетни комиссейи Къамий Совета Экономически комиссеи заключенешка дIаязъяьча, 1963 шера СССР халкъа боахам дегIабара Паччахьалкхен плана хьакъехьарча предложенешкеи замечанешкеи а хIаьта иштта СССР Лакхехьарча Совета палатай заседанешка депутаташа еннача предложенешкеи замечанешкеи а хьожилгеи цар хьакъеха йоагIаш йола решенеш тIаэцилгеи СССР Министрий Совета тIадилла.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СОЦАМ

1961 ШЕРА СССР ПАЧЧАХЬАЛКХЕН БЮДЖЕТ КХОАЧАШЪЯРАХ ЙОЛА ОТЧЕТ ЧIОАГIЪЯРА ХЬАКЪЕХЬА

Советски Социалистически Республикай Союза Лакхехьарча Совето **соцам бу:**

1961 шера СССР Паччахьалкхен бюджет доходашта 78.054.097 эзар соми расходашта 76.309.683 эзар соми а долаш, доходаш расходел 1.744.414 эзар сом а долаш чIоагIъе.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.
Москва, Кремль, 1962 шера 12 декабрь.

Шин ферме гIулакхаш цхьатарра дац

Укх шера Наурски районера «Терский» совхоза йиълагIа отделени паччахьалкхенна 480 тонн шура дIаяла езаш яр.

Шу чакхдоалаш цар даьча балхашка хьежача гучадаьлар уж шоай деша дай болга, 10 декабре 494 тонн шура паччахьалкхенна дIа а луш, шера йола план хIама ца эшшаш 103 процент кхоачашъяьй отделене.

Цар цу тайпара дола доккхий толамаш дахара бахьан да отделене кулгалхоша хьайбаш леладерашта юкъе социалистически яхь йоаржаяр, хьайбаш леладерашта эшар фуд, малагIча хьале цар болх бу хар. Дика лелабу цар политически а культурни а болх, доагIача бесса вIаштIехьдаьккхад совхозерча дикагIболча хьайбаш леладерий опыт дIайовзийтар а. План тIехкхоачаш ца еш цхьаккха доярка яц ферме. Къаьстта доккхий толамаш даьха ба дояркаш Хамидова Рая, Бородина Мария, Закурдаева Валя, иштта кхыбараш а. Цу дояркаша даиман шоай балха говзал лакхъю, шоай балха опыт кхыча дояркашта дIайовзийт, доаханна деш дола гIулакх зоотехнически хьехамца ду. Доярказа йоагIача рационах кхоаб доахан.

Дукха ха яц Николаева Мария ферме доярка лла болх беш йола. Хала дар дикагIа болча дояркашта тIехьакхе. Бакъда, цунна даим новкъостал деш хьайоагIа доярка Хамидова Рая.

Хьалха латтараша иштта дика къахьегама толамаш доахе а, шера план кхоачашъяра тIехьаюс шоллагIча отделене ферма. ХIанз а ба хьайбаш леладерашта юкъе шоай сий лакха ца лоаттадеш бола къахьегамхой. Отделене доакъар тоъал Iалашдаьдале а доахан кхабара гIулакх во вIаштIехьдаьккхад, каст-каста телхаю рацион, хан-ханнахьа кхахьац барда, кхо ди даьккхар оаха барда боацаш, — йоах Лунева Марияс. Цу гIулакхо 5 килограммага кхоачаш кIезигйир дийнахь-бус луш йола шура.

Къаьстта белгалдаккха дезаш да профсоюзни организаце ларт-тIа болх ца белга. Дояркашта юкъе социалистически яхь йоаржаяьяц. НаггахьI мара хилац производственни совещани. Доярка шта хац шоай план мелий, мел шура яьккхай. Ферме шиъ учетчик ва, цхьабакъда цар учет лелаяц.

БIарччача дийнахьа доахан детташ, уж кхоабаш, доахан чудохка моттиг цIенъеш хул дояркаш. Атта бац цар болх. Цхьабакъда, царна эшачунга хьожаш бац совхоза кулгалхой. Дояркашта тоъал тIабувха гIирс, сапа, йовлакхаш дац.

Цу кхоачамбоацараша новкъарле ю план кхоачашъяра. Планах 655 тонн шура дIаяла еза отделене, хIаьта дIаеннар 639 тонн мара яц. Декабрь бетта 16 тонн шура яккха езаш ба хьайбаш леладераш. Дийнахь-бус йоаккхаш йола шура 900 килограмм я. Декхар чоалхане дале а кхоачашде иш йолаш да.

М. АЗИЕВ.

Дог айденна творчески болх бу

Шелковски межремонтни тракторни мастерскешкара болхлой къахьегама хьинар айдир КПСС ЦК ноябрьски Пленума решенеша. Юртбоахама техникана ремонт яра 4-ча квартала план толамца кхоачашъе къовсам лоаттабу механизатораша. 30 трактора 23-нена ремонт а яь колхозашка дIахьожаяьй. Сменни заданеш тIехкхоачашъеш болх беш ба слесараш П. Худолиеви А. Бачаеви, сварщик С. Гринко, электротехник А. Соподрелов, дукхха кхыбараш а.

Ремонтага дIайолха средстваш кхоергйолаш, балха овсарле лакхъергйолаш балха кердадар лех ремонтникаша. Балха юкъе цхьаккха пайда ца эцаш латтар блокашта шлифовать ду станок, цунна цхьайола оатхалаш мара хIама эшацар. Механика В. Доронинеи слесара П. Худолиевеи хьайир уж оатхалаш. ХIанз дика болх беш я из станок. П. Худолиева предложенех «ГАЗ-69» автомашинашта тIехьашкара мосташ юхаоттайир. Шерра яьржай ремонтникашта юкъе социалистически яхь. ДикагIа болча болхлоша шоай опыт коллективе дIайоаржаю, балха новкъарле еш дола хIамаш гучадоах.

Ремонтникаш чIоагIа мутIахьа ба КПСС ЦК ноябрьски Пленумо даьча соцамашта. Цар йоах: — Юрта боахама кулгалдара гIулакх эргадаккхаро сихха лакхдергда ялат, дулх, шура кхыйола хьайбай продукташ а.

Г. ЛЯХ.

Азербайджански ССР-ра Iилмай Академена лаьрхIа город Баку хьалъеш я керда городок.

Сурта тIа гуча керттерча корпусе хургья ворхI институти исторически цхьа музейи. Цу здане чу хургья 800 моттиг йола конференцзал.

Н. Игнатьева сурт.
ТАСС фотохроника.

Лоаман кхалнаьха сийлахь-йоккха бокъонаш

Нохчийи гIалгIайи кхалнаха политграмота хьехача школашта йола „Кхалнаьха бокъонаш лораярах дола советски законодательство" яхача темахча заняте материал

СССР-е — коммунизм толамца хьалъеча, дунен тIа эггара а хьалхарча социалистически паччахьалкхен чухь—кхалсага маIача сага нийсса бокъонаш еннай боахама, паччахьалкхен, культурни, общественно-политически вахаре. Кхалсага маIача сага нийсса бокъо я къахьега, къахьегамах алапи ийде, салаIа, социальни страховани е, деша. Паччахьалкхено наьнеи береи хьашташ лораду, дукха бераш долча а, цхьаьча а ноаношта новкъостал ду, берах болча кхалнаха балха тIара алапи а хургдолаш отпуск лу. Вайцига дукха да бераш ду цIенош, берий яслеш, бешамаш.

Мехка керттерча законаша маяххара кхалнаьха маIача наха нийсса бокъо я къахьегамхой депутатий Лакхехьарча а моттигерча а Советашка депутаташ харжа а шоаш хержа хила а, вай мехка ерригача судашка нах харжа а шоаш хержа хила а, мехка доал дара органашка моллагIча а гIулакха тIа хила, хьаштдолча общественни организацена юкъе хила, общественни производствана а вай общества материальни база хьалъеча а юкъе шерра дакъа лаца.

Кхалнаьха маIача наха нийсса бокъо хилар СССР-е уголовни порядках лорадеш да. Из къаьстта лоархIам болаш да исторически хьалашта тIагIолла хIанз а кхалсаг лаь хьала тIа оттаеш дола дынах юхедисараши моттигера гIулакхаши (Iадат) чIоагIа долаш йолча Юкъерча Азерча, Къилбаседа Кавказерча, Закавказьерча цхьайолча районашта.

Узбекски, Киргизски, Казахски, Туркменски, Таджикски республикай конституцеш тIа яздаьд кхалсаг фактически лоалара якххара духьале ярах (маьре яха ха йоацаш маьре яхийтарах, урдув даккхарах, кхалнаха дешара, юрта боахама а промышленни а производствана, паччахьалкхенна доал деча, общественно - политически вахара юкъеозара духьале ярах) законах суд йойла аьнна. Цу республикай, уголовни кодексаша уголовни бехктокхаме оз кхалнаьха маIача наха нийсса бокъо хилар дохадеш дола моллагIа а гIулакхаш дарах, нагахьа санна уж гIулакхаш низ бара е кхерам тIатассара наькъаца, е материальни хьакъехьа дале а кхыча тайпара дале а кхалсаг шийна кара хиларах пайда эцара наькъаца даь дале.

Нохч-ГIалгIай АССР-а территоре тIа а лелаш долча РСФСР Уголовни кодекса 134 статья тIа аьннад: «кхалнаьха маIача наха нийсса йола бокъо йохаеш паччахьалкхен, общественни е культурни балха юкъе кхалсаго дакъа лацара духьале ярах, нагахьа санна из низ беш е кхерам тIатувсаш яь яле, шин шерага кхаччалца суд йойла е цхьан шерага кхаччалца тоавалийтара балхаш де ха тохийла».

Советски паччахьалкхено кхалнах, маIанах а санна, моллагIча а зуламах лорабу. Цул совгIа духхьал кхалнаьха бокъонаш лораяра оттаяь статьяш а я законаца. РСФСР Уголовни кодекса 232, 233, 234, 235 статьяех уголовни бехктокхам бу кхалсагах урдув ийцачоа а денначоа а,маьре яха ха йоаца кхалсаг маьре яхийтарах а йоалаярах а, низагIа кхалсаг маьре яхийтарах е йодаярах, хIаьта иштта шиъ а кхы дукхагIа а сесаг йолаш хиларах. Царех хIаранех доалача зуламага хьежжа законо къиза таIазар ду.

Дикка даьржа да Нохч-ГIалгIайчене дIаяхача замах юхедисача гIулакхашта тIагIолла хула зуламаш. Масала, моттигаш нийслу маьре баха ха йоаца, физически а духовни а дегIабаххарга диллача истий хила кийчбаланза бола мехкарий маьре ухийташ. Иштта, Ножай-Юрта районе вахача цхьаннахьа а болх беш воацача Гарчиханов Мухьаде йоалаяьй 14 шу дола Курсет. Цу районерча ДаьттагIарча 8 шерарча школа хьехархочо Анасова а школе деша ягIа 15 шу дола Тамара. Уж уголовни бехктокхаме а эза царна суд яьй.

Вай республике хIанз а дIадаккханза да дIаяхача замах юхедисарех эггара а зуламегIа дола цхьа гIулакх — саг йоалаеш хилча урдув далар. Грозненски района халкъа судо суд йир ший йоIах къаьнарча Iаьдалах 200 сом ахча, кхаь барзкъана хIама, 20 пачка гIаьленаш, 6 килограмм шекар даьккхача Зубайраев Якъуба. Мах а бенна саг йоалаяь Муслимов Махьмуди цун воша Хьусени суд яь ба.

Республике хIанз а дIадаьннадац кхалнаха йоккха гIайгIа тIаоттош, цар бокъонаш йохаеш дола, бераштa кхетам балара чIоаггIа во Iаткъаш дола зулам — дукха истий кхувлилга.

МаIача наха нийсса йолча кхалнаьха бокъонашта духьал, хIаьта иштта цар унахцIенонна, сийна, уж лархIара духьал дерзадаь долча къаьнача замах юхедисаращца къовсам лоаттабе беза уголовни порядках лоаттабаь ца Iеш, шерра общественни воздействи яра, уж къаьнара зуламе гIулакхаш леладеш бола нах ловргбоаца хьал оттадара наькъаца а.

Коммунистически партеи Советски правительстваи кхалнаха балха тIехь эггара дикагIа дола хьалаш хилийтара, кхалсага организма башхалонаши наьна бокъо лораяра хьашташи лархIа а лоархIаш. Къаьстта цудухьа къахьегамах долча законодательствас маIача сага къахьегама нийсса кхалсага къахьегам лорабаь ца Iеш, кхалнаха-болхлошта къаьстта льготаш а тел. Къахьегара йола бокъои маIача наха а кхалнаха а цхьатарра къахьегарах цхьатарра алапи далари вай паччахьалкхен доха йиш йоаца закон да. Цхьабакъда, общественни производстве кхалнахи маIанахи цхьатарра бокъо йолаш ба яхилга цар цхьатарра бола болх кхоачашбу яхилга дац. СССР-е кхалсага къахьегам лорабар духьа кхалнах къаьстта халача а унахцIенонна зенне долча а балхаш тIа бахийтац. Масала, кхалнахага физически къахьегийтац лаьттан кIалха балхаш деча, цIийдаьча металлах прокат еча, кхалнахага болх байтац водолазаш, вагоний спепщикаш. 2,5 тоннал дукхагIа мухь кхухьача автомашиний шофераш болаш, иштa кхычахьа а.

Къахьегамах долча законодательствас еза хIамаш дIа-юха яхьара, тIаяхкара-Iояхара балхий нормай доазув оттадаьд. Масала, кхалнахаи 18 шу даьннача мехкараштеи нийсача моттиге кара еза хIама дIаяхьара тIехйола норма 20 килограмм я. Йоккхий а еза а хIамаш тIайотташи тIера Iойоахаши деча балхаш тIа оттабе йиш яц кхалнах. Къаьстта йоккхий льготаш лу берах болча е бераш долча кхалнаха. Советски законодательства бокъо лац берах бола кхалнах балха дIа ца эца е цар беча балхах доагIа алапи лохде. РСФСР-а УК 139 статьях берах я аьнна е наькхах доаллаш бер да аьнна долча бахьанах кхалнах балха дIа ца эцарахи уж балха болчара дIабахарахи бехке барашта шерага кхаччалца тоавалара балхаш дергдола ха тох е гIулакха тIара дIабоах.

Берах йола кхалсаги шу даланза бер дола цхьаь кхалсаги балха тIара дIаяккха йиш я цхьа къаьстта гIулакх а этта союза обкомо мукъабелча. Берах болаш биъ бутт баьнначул тIехьагIа берах болча кхалнахага ший балха ханал дукхагIа болх байта йиш яц, хIаьта бийсана болх байтац берах ма хилланге а денз, хIаьта иштта наькхах доахкаш бераш долча кхалнахага а бийсанеи шоай балха ханал дукхагIеи балхаш дайта йиш яц. Берах болаш пхи бутт баьнначул тIехьагIа шоаш хадданза болх беш йолча моттиге доацаш кхычахьа командировке бахийта йиш яц кхалнах, уж шоаш раьза боацаш. Лоро баьча къоастамах берах бола кхалнахи наькхах доахкаш бераш дола кхалнахи цар бераш наькхах даххалца йолча хана аттагIча балха тIа бахийта хила беза тIеххьарча ялх бетта баьча балхах юккъера доагIа алапи а лургдолаш.

Наькхах доахкаш бераш долча ноаноштa бер докхадара 30 минутал кIезигагIа йоацаш ха лу хIара 3 сахьати 30 минути массаза йоал.

Кхалсаг берах йолча ханеи цо бер деча ханеи цо болх баьча цун моттиг кхывола саг хьа ца эцаш лоаттаю. Берах йолчеи бер даьчеи хана кхалсаго пособи ийду. Из пособи ийде бокъо я болх беш болча берригача а кхалнаьха, цхьабакъда, цун боарам балха стажага хьежжа хургба.

Колхозхой болча кхалнаьха бокъо я бер далехьа цхьа бутти бер даьчул тIехьагIа цхьа бутти ха йоаккхаш балхах мукъабовла шоаш балха доаккхаш хинначох юккъера алапи е трудоденош доагIаш. Колхоза юкъарча собране бокъо я из ха йIаьхъе, цудухьа мехка дуккхача а колхозашка берах йолча ханеи бер деши кхалсаг балхах мукъайоалийт 112 дийнахьа.

Паччахьалкхен социальни страхованех пособеш хьожадареи телареи порядках йолча положене оттаду бер дича даьнеи наннеи новкъостал де аьнна. Масала, бер дича, нагахьа санна даьна е нанна доагIа алапи 50 сомал кIезигагIа хуле, цун бокъо я бер кхабара а цунна эша хIамаш эцара а лаьрхIа ше болх бечара городе вахе 30 соми юртарча моттиге 12 соми боарам болаш пособи эца. Берах хиларахи бер дарахи енна хинна отпуск йистеяьлча кхалсаго ше дехарах организацей кулгалхой декхарийла ба цунна алапи а доацаш, цхьабакъда, из юхаеча цо беш хинна болх дIа а лургболаш, кхы тIа а цунна кхаь беттага кхаччалца отпуск яла. Нагахьа санна бер дарца дувзаденна кхалсаг балхара дIа а яьнна ший бера шу далалехьа из балха, юхаотте, цун хадданза йола къахьегама стаж юкъагIъялац.

МаIача нахал дикагIа долча льготни хьалашца Iалашбу кхалнах къабенна, инвалид хинна, кхаба саг воацаш бисарах доагIача пособех. 55 шу даьннача кхалсага пенси хьожаду 20 шера балха стаж хилча, лаьттан кIалха, йIайхача цехашка, дегIа зенне долча хьалашка балхаш деча кхалнаьха пенси ийде бокъо я шоай 45 шу даьлча 15 шера болх баь стаж хуле, хIаьта халача хьалашка балхаш даьрий — 50 шу даьлча 20 шера стаж хуле, цхьабакъда, стажах ах ха льготах бокъо луш долча балхаш тIа яьккха хила еза.

Дукха бераш долча ноаной пенси хьожадеча хана къаьсттача льготах пайда эца йиш я. Масала 5 е кхы дукхагIа бер 8 шерага кхоачаш хьалкхедаьча кхалнаьха бокъо я шоай 50 шу даьлча 15 шерал кIезигагIа балха стаж йоацаш хилча пенси эца.

Къабенна е къахьегалургдоацаш биса колхозхой-кхалнах материальни Iалашбу колхоза юкъарча средствай чотах — инвалидашта, боккхийча наха, ханна къахьегалургдоацаш бисачарна деча новкъостала лаьрхIа йолча фондацара.

Предприяте, учреждене, организаце администраци декхарийла я производстве кхалнаха санитарно - бытовой гIулакх дара эша деррига хьалаш хилийта.

Къахьегам лорабарах дола законодательство чакхдаккхара бола тIахьожам бе боал болх беча кхалнаьхеи гIулакхерча кхалнаьхеи къахьегам лорабара къаьстта йоакхо еш йолча профсоюзашта.

Дезалахи марах-сесагахи долча советски законодательствас кхалсага маIача сага нийсса йола бокъонаш лу, наьнеи берийи хьашташ мамогга лораду, дезала гIулакх чIоагIду. Саг йоалаяреи маьре яхареи гIулакх маIасаги кхалсаги шоай лоIаме а раьза болаш а дола гIулакх да. РСФСР Кодекса саг йоалаярахи маьре яхарахи, дезалах, да-нана шоаш хургдолаш наьха бер хьаэцарах йолча 9 статьях «маьреи сесагеи йизза бокъо я шоашта еза занятии профессии харжа. Шоай юкъара боахам лелабара порядок вIаши раьза а болаш оттаю цар. Царех цхьанне ваха моттиг хувцаш хилча шоллагIчунна декхар тIадиллац цунца цхьана из хувца. Мареи сесагеи цхьана дахаш билла боахам уж шаккха а да долаш ба, уж раьза хилча бекъа йиш а я. Болх булургбоацача маьра е сесага бокъо я болх булургболчунга ше кхабийта, нагахьа санна из де цун торо яле.

Шоаш цхьана бахача хана бокъонаш цхьатарра хиларах тарра мараи сесагаи цхьатарра дола декхараш а тIадувш. Масала, даи нанеи декхарийла да кхенза дола шоай бераш кхетаде а кхаба а. Уж декхараш кхоачаш ца даь, хIаьта иштта берашца къиза хинна е царца доагIаш дола гIулакхаш леладаь да-нана судо берий доалара даха йиш я. Нагахьа санна да е нана бераш кхаба ца тугаш хуле, царех шоллагIчун бокъо я уж кхаба ца тугачунгара бераш кхабара эша алименташ судебни порядках хьадаха. Ерригa уж а вожаш а бокъонаш хьахул духхьал законах йоаггIача тайпара регистраци а яь кхалсаги маIасаги мари сесаги хилча. СССР-е мараи сесагаи йола регистраци оттаяьй паччахьалкхен, общественни хьаштдолаш а маьреи, сесагеи, берийи шоай йола, боахама бокъонаши хьашташи лораде лерхIаш а. Вай республике дына а моттигера а гIулакхаш бахьан долаш шерра даьржа да саг йоалоши маьре йодаши шариIатах мах беш. Иштта мах беш массаз а кхалсага бокъонаш телхаю: кхалсаг маьре яха раьза хилари ца хилари лархIац, маьре яха ха йоаца саг а йохиит маьре. ХIаьта цкъаза маьре йодаш йола саг кIал шиъ е кхоъ сесаг йолча сагага йода.

Марацара ийгIа вIашагIкъастача, шариIатах мах баь долча моаралах кхалсага бокъо яц ший бераш кхаба алименташ мар хинначунгара даха, къахьегалургдоацаш йисача, материально ше хьаллацийта, дукхагIа долча даькъе кхалсага йиш хилац мараца яхача хана шоаш вIашагIтехача боахамах ший дакъа доаллаш хилар дIахьокха. Цу тайпара регистраци а ца еш маьрел даро эггара хьалха кхалнаьхеи берийи хьашташ дохаду.

Коммунистически партеи Советски паччахьалкхеной бераш долча наьнеи берийи еш йолча йоккхача йоакхон гIулакхех цаI да цхьаьчеи дукха бераш долчеи ноаношта деш дола паччахьалкхен новкъостал, царна «Мать героиня» яха сийлен цIи ялар, «Материнская слава» яха ордени «Медаль материнства» яха медальи телар.

Цу тайпара льготаш тел, иштта йоакхо ю бераш долча кхалсаги къахьегача кхалсаги духхьал социалистически общество. Капиталистически лагере кхалнах шоллагIча сортах болча наьха хьал тIа ба. ДукхагIа долча капиталистически мехкашка законах цар бокъонаш маIачарца нийсъяь яле а, политически экономически дискриминаци ю царна. МаIача наха нийсса хьийгача къих кхалнаха дикка кIезигагIа алапи тел, къа ца хетташ эксплуатаци ю царна. Цига Iалаьмате халача хьалашка производстве болх а беш ший цIагIара дезараш де дезаш хул кхалсаг США 48 штатех 4 штате мара берах болча кхалнаха отпуск лац.

Аргентине берах йолаш отпуске яхача кхалсага цунна доагIаш хиннача алапе 17 процент мара лац. Малхбузерча Германеи Италеи балха отташ йолча кхалсагагара предприяте администраце расписка доаккх, нагахьа санна из маьре йоде из балха хьаэцаш яь договор йохаяь хургхиларах.

Капиталистически дунен кхалнаьха маIача наха нийсса бокъонаш яц дезала юкъе. Испане законодательствах маро боахама а, дезала а, берашта а доал ду, хIаьта сесаг маро яххар де дезаш я. Итале законах дезала да мар ва. Израиле сесага бокъо яц марагара хьаяла, маьра бокъо я бераши боахами шийга а дуташ саг йита.

Социализма мехкашкарча кхалнаха дола хьалаш хIанз капиталистически дунен тIарча кхалнаха хилар дезаш дагадоалла хIама да.

БIаьшерашка кхалсаг лоал лоаттаеши цун сий доадеши хинна бокъонаш йохаяь Октябрьски революци котъяьннача укх 45 шера СССР-а кхалнах коммунизм хьалъеча, материальнии духовнии ганзаш хьаеча хьинаре дакъа лоацараш а хинна дIаэттаб.

Цу тайпарча СССР-е кхалнаьхеи маIача наьхеи бокъонаш законах цхьатарра нийсъярал совгIа уж законаш чакхдахара динза даргдоацаш мел дар ду, кхалнаьха къахьегама хьалаш тоадара, цар говзали хьинари лакхдара, мехка вахара юкъе кхалнаха дакъа лацара эша хьалаш тоаду. Кхалсага цIагIара хьал тоадара бокъо нийса йоацаш хилар дIаяккхара гIулакхаш ду. Советски Союза коммунистически парте Программа тIа йоах ираз дола нана общество хьегача къахьегамаи общественни балхаи юкъе тIатIа хьинарегIеи творчески дакъа лоацаш хилара мел эша социально-бытовой хьалаш хьахилийта деза.

Кхалнаха кхоачам хиллал алапи а доагIаш аттагIа дола балхаш тергда, берах хиларах йоагIа отпускаш йIаьхъергья. Кхалсаго цIагIа хьега къа кIезиг а дергда, аттача а доаккхаргда, хIаьта цул тIехьагIа из къахьегам дезала эша материально-бытовой хьашташ кхоаца хувцаргба, мах боацаш шортчашдара общественни формашта берий учрежденеш, школаш-интернаташ хулийтаргья. Уж деррига гIулакхаш чакхдахарца вай мехка кхалсагеи маIача сагеи хьал дизза цхьатарра хинна дIаоттаргда. Цу дерриганеша советски нах декхарийла бу берригa шоай низ коммунизм хьалъяра гIулакха дIабала.

Р. МАКАРЫЧЕВА,
КПСС обкома инструктор.

Дош кхоачашдаьд

Грозненски хIамаш тегача № 5 йолча фабрика коллективо доккхий къахьегама толамаш даьхад укх шера. КПСС ЦК ноябрьски Пленума сийленца накъа яха кийчлуш фабрика коллективо декхар тIаийцар шера план 5 декабре кхоачашъе. Из декхар сийленца кхоачашдаьдцо.

Фабрика коллективо 5 декабре 102 процент кхоачашъяьй производственни план, планах лаьрхIачул совгIа 19 эзар сом мах бола продукци арахийцай.

Къаьстта дика къахьегарца белгалъяьннай Барышникова Лидас кулгалду коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаю бригада. Арахеца продукци дикеи тIехдикеи йолаш 117,2 процент кхоачашъяьй по план. Иштта хьинаре къахьегаш я нн. Ремизоваси Деминаси кулгалду бригадаш а. Фабрика ерригача коллективо къовсам лоаттабу коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара.

ХIанз фабрика коллективо лаьрхIад 1963-ча шера план ханал хьалха кхоачашъе.

С. ЭДИСУЛТАНОВ,
КПСС Ленински райкома промышленни отдела инструктор.

ТЕХНИЧЕСКИ ПРОГРЕСС СИХЪЯР ДУХЬА

1962 шу долалуш керда техникеи прогрессивни технологии творчески юкъеяхьара «Красный молот» яхача завода Iилматехнически общества совето конкурс кхайкайир. Къахьегама овсарле лакхъелга, къахьегама хьалаш тоаделга, хIаман хьурмат делга, арахецача продукце дикал лакхъелга—уж дар конкурса хьалаш. Декабрь бетта хьалхарча деношка конкурса жюри итог яьй. Хьалхара ши преми 50 сом хIаранена а долаш елар авторашта: известнякаи коксаи автоматически дозировка еча участка завода воккхагIволча металлурга н. Поташниноваи чон лоаладеча цеха начальника нов. Тицанскенеи.

Конкурсе дакъа лаьцар дуккхача болхлоша.

К. ТИМОФЕЕВ.

БЕЛОРУССКИ ССР. Сихха дегIайоагIа укх семилетке республика химически промышленность. Белоруссе, малхбузехьа, Гродне хьалъеш латт лакха механизированни азотнотукови завод. Цу тайпарча даьхен предприятеех эггара чIоагIагIа низ болаш я из. Цо арахецаргда аммиачни селитре, хий, мочевино, азотни кислота.

Завода кертера бедал хургья трубашта чу гIолла хьайоагIа дашавски газ. Уж санна предприятеш хьалъеча практике эггара хьалха дукхагIа йола оборудовани кхоале тIа йоацача площадкашта дIаоттаю, цар кIезига ду капитальни гIишлошка дода ахча. ХьатIадоагIача шера болх бе йоалалургйолаш я предприяте хьалхара очередь.

СУРТА ТIА: аммиачни селитра цеха грануляционни гIалаш еча.

М. Минковича сурт.

ТАСС фотохроника.

Город Москве Кердача Черемушкашка болх беш я Свердлова цIерах йола Московски даьрий деча комбината опытно-хьокхама ткацки фабрика. Фабрикерча технологически операцешта геттара дика механизаци яьй. Укхаза 600 станок-автомат оттаяьй. Бизза пайда эцаргболаш проектни мощносташ караерзаяь балха юкъейихьача фабрико хIара шера 3 миллиони 600 эзари метр кIада арахецаргда. Фена кондиционировани еча установкаша предприяте даим 22 Цельсе градус йIовхал хулийт. Цу фабрика цехашка кхыча ткацки цехашка хулачул кIезигагIа тата хул. Станокий тата кIезигагIа хилийтара подвесной тхов ба цига. Лакха дикал йола синтетически кIадаши даьрийи арахец фабрико.

ЦIаккха 22 Цельсе градуса йIовхал хувца ца луш фабрика производственни залашка цхьан сахьата миллион кубометраш фо хувцалу.

Сурта тIа: шпульница Г. В. Маркина продукци кийчъеча цехе болх беш я.

М. Редькинеи Л. Портереи сурт.

ТАСС фотохроника.

Парторганизаце хьалхленца

Коммунизма материально-технически база хьаяра декхараш духхьал предприятешка, гIишлош еча, колхозашка, совхозашка кхоачашдеш да. Долче, хIанз ерригача парторганизацегара а хIара коммунистагара а эггара чIоагIагIа эшар — болхлой, колхозхой, инженерий, техникий ерригача коллектива низ шоай предприяте, колхоза план кхоачашъяра оарцагIбоаккхилга.

Шоай декхараш иштта кхетаду «Малгобекнефта» НПУ-на чуйоагIача, коммунистически къахьегама промысел яха цIи лелаеча 1-гIча мехкдаьтта промыслерча коммунисташа. Цу промысла парторганизацеи кулгалхошеи (партбюро секретарь нов. А. Н. Шумило, промысла заведующи нов. М. Я. Паук) боккха болх баьб паччахьалкхен задани кхоачашъяра коллектив оарцагIйоаккхаш. Масала, ханал хьалха, 1962 шера 25 октябре кхоачашъяьй промысла семилетка 4 шера план, хIаьта хIанз 1963 шера чотах мехкдаьтта доахаш а я. Укх шера 11 бетта планал совгIа дуккха эзараш тоннаш мехкдаьтта даьккхад, тонн мехкдаьтта даккхарга дIабода мах планах лаьрхIа хинначул 4,6 процент лохбаьб, къахьегама овсарле лакхъяра план 4 процент тIеххкоачашъяьй. Промысла ерригача бригадаша а шоллагIча методий участка а тIеххкоачашъяьй мехкдаьтта даккхара план.

ШоллагIча методех мехкдаьтта доахача цехо боккха болх баьб дуккха мах бодача Тирка тIара хьадиллача хина меттел юхакъесташ дола хий тIоанашка дукхагIа чудеттара. Из бахьан долаш дукха ахча кходаьд промысла. Доккха беркат даьннад промысла 44 геологотехнически мероприяти чакхъяккхар бахьан долаш. ШозлагIа пайда ийцаб 142 кIоаргача насосах, балха юкъейоабаьй 9625 сом экономически эффект енна 42 рационализаторски предложени.

Уж производственни толамаш дахар 70 гаргга коммунист юкъе волча 1-гIча мехкдаьтта промысла партийни организаце баьча боккхача балхах хьахиннар да. Паччахьалкхен план кхоачашъяра гIулакха юкъе лоархIамера моттиг дIалоац производства керттерча моттигашка коммунисташ дIанийсбаро. Ала дезаш да промысла партийни организаце коммунисташ балхаш тIа нийса дIаоттабаь хилар. Промысла материальни производства даькъа тIа болх беш 44 коммунист ва.

Производстве а социалистически яхье а хьалха латтараш коммунисташ ба. Новкъостий И. Д. Николаенко, А. Н. Шагров, А. К. Куксин, Н. М. Макаров, дукхха кхыбараш санна болча коммунисташа даим тIехкхоачашъю шоай планови заданеш.

Производства хьакъехьарча дешашта уйла дукхагIа тIаахийта яьннай партийни организаци ший собранешка.

Дика чакхъювл партийни собранеш, дувца увттаду дешаш кIоаргагIа а массе оагIош чулоацаш а хул, собранеш кийчъяра оарцагIбаьхаб партбюро членел совнагIа мугIарегIара коммунисташ а. Цу долчача хIамаша партийни организацена новкъостал ду производства дешаш сиха а ханнахьа а кхоачашдара мехкдаьтта дахара йола паччахьалкхен заданеш кхоачашъяра.

Партийни бюрос чIоагIа терко ю къона коммунисташ хьалкхебара: КПСС Устави Программеи Iомаяра новкъостал ду, беседаш ю, кхоачашде гIулакхаш тIадехк. Хьадда дола гIулакхаш тIа а дехкаш, уж кхоачаш мишта ду а хьежаш кхебу укхаза коммунисташ.

Администраце балха партийни тIахьожам лоаттабара ши комисси вIашагIъеллай промысле: керда техника балха юкъекхувларгеи рационализацегеи хьожаш цаI я (комиссе председатель Х. Г. Нозадзе, комиссе членаш новкъостий Гуренко, Машенцев, Ткалич), шоллагIъяр — къахьегам лорабаргеи кхерамзлен техникагеи хьожаш (комиссе председатель нов. Слинько, членаш новкъостий Ковалев, Шаухов, Гриченко, Школьный, Савин).

Уж шаккхе а комисси шоай гIулакхаш кхоачашдеш я. Нагахьа санна 1961 шера 50 рационализаторски предложени енна а царех 37 чакхъяьккха а хиннаяле, укх шера енна 67 а царех чакхъяьккха 42 а рационализаторски предложени я. Боккха болх баьб производства культура лакхъяра а къахьегам лорабара а: станокашта-качалкашта гонахьа карташ яьй, массайолча бригаде балха дувхаду барзкъаш чудоададеш шкафаш я, аптечкаш я, кхераме йола моттигаш хойташ белгалонаш яьй, уж моттигаш гонахьара къайлай, тохкам а баь гучадаьккхад скважинай мачташта кIалхара 22 бIоагIа пайдана ца хилар, хIаьта цар метта кердадараш дегIад. 1962 шера хатар хинна цхьаккха моттиг яц промысле. Цхьабакъда, кхоачамбоацараш а да комиссей балхаца. Балха планаш яц, заседанеш наг-нагахьа мара яц.

Партийни организаце хадданза кулгалду общественни организацешта — профсоюзаи комсомолаи. Партбюро заседанешка дуккхаза а ладийгIад МК председателеи комсомольски организаце секретареи отчеташка.

Партбюроси цун секретара нов. Шумилоси дика кхетаду, идеологически болх вIаштIехьбаккхараи производственни толамаштеи юкъе айхха бувзам хилар, цудухьа укх тIеххьарча хана цар чIоаггIа уйла тIайохийт промысла болхлошта юкъе беча агитационно-массовии политико-хьехамеи балха. Промысла болхлоех агитаторалла. чIоагIваьв 41 саг (27 коммунист, ВЛКСМ член 10 саг, парте воацаш 4 саг). цар массаза а кхоачашду шоашта тIадилла гIулакх.

Промысла коллективана ханханнахьа лекцеш еш (тайп-тайпарча темаех лаьца, укх шера 29 лекци йийшай КПСС обкома, парте ЦК а шоай а лектораша). Промысла партийни организаци йолча вIашагIъеллай лекторски группа, ИТР-ех 9 саг юкъе а волаш, царех я М. Я. Паук — промысла заведующи, Шумская, Кириева, Слинько, Пушкарь, Эсмурзиев, Сигаева, Фунтиков.

Во латтац гойтара агитаце гIулакх а. Производственни хьокхамаш гойташ дола доскаш, сийлен доскаш да массайолча бригаде. Цар тIа язбу производстве хьалха латта болхлой. Хан-ханнахьа арадоах пен газеташ.

ЧIоагIа уйла тIайохийт коммунисташи еррига коллективи коммунистически мировоззрене уйлах кхебара. Дешара массе формашца чулаьцав 209 саг, цу даькъе политически дешар Iомадеш 164 саг а. 19 саг вагIа болх беча кагирхой школе деша, техникумашка заочно дешаш — 24 саг. ВIашагIъеллай юххьанцара экономически дешар хьеха 7 школа а конкретни экономика Iомаю 1 кружок а. Массайолча кружоке КПСС XXII-ча съезда материалаш Iомаяьй, хIаьта хIанз КПСС ЦК ноябрьски Пленума материалаш Iомаю. Болх дика барах КПСС ЦК Сийлен грамоташ еннай пропагандисташта нн. Бузуноваи Тхостоваи.

Иштта вIаштIехьбаьккхаб промысла партийни организаце организационно-партийнии политико-хьехамеи болх. Лакхехьа бийццача тайпара болх дика тоабарах вIаштIехьдаьлар промысла производственни план кхоачашъе.

Цхьабакъда, царна нийсса кхоачамбоацараш а да. ХIанз а моттигаш нийслу къахьегамеи производственнии дисциплина телхаеш (мехкдаьтта Iоухийташ, прогулаш еш, ха чакхъялалехьа балхара чуухаш, иштта кхыдараш. БоаггIача тайпара пайда лац телемеханизаце, производственни процессаш цо кIезига чулоацаш хилар бахьан долаш.

Уж кхоачамбоацараш дIадахара оарцагIъяьккха я партийни организаци. Селханарчул дукхагIа а дикагIа а болх бе гIерт еррига коллектив, хIара болхло. Темпаш кхы лох ца йолийташ шоай болх дIабахьа низ кхоачалба шун аьнна ловца баккха дог доагIа 1-ча мехкдаьтта промысла болхлошта.

Б. АЛБОГАЧИЕВ,
КПСС МагIалбика горкома оргтотдела заведующи.

ХIАРА 100 ЖИЙНА ТIЕХЬА 141 IАЬХАР

„Шелковский“ яхача жа леладеча племсовхоза воккхагIча жаIуно Н. А. Эсмухамбетова дувц

ЧIоагIа лоархIаме да, шун балха опыт, методаш Нохч-ГIалгIай автономни республика а мехка кхыча районий а колхозашеи совхозашеи дIаIомаяр а шерра юкъекхахьар а.

Н. С. ХРУЩЕВА «Шелковский» яхача племсовхоза воккхагIча жаIунга Н. А. Эсмухамбетовга дайта ча письмо тIара.

Делегат волаш КПСС XXII-ча съезде вахача хана Н. С. Хрущева дош деннадар аз хIара 100 жийна тIехьа 140 Iаьхар кхебе аьнна. Из дош тха бригада коллективо сийленца кхоачашдаьд: хIара 100 жийна тIехьа хьалкхебаьб 141 Iаьхар. Iулацарча дерригача жеца хIара нана устагIанна тIера 6,8 килограмми шу дизача жерчий Iулацарча хIара устагIанна тIера 8,9 килограмми тха даьккхад.

ЧIоагIа гIаддигад тхо уж толамаш дахарах тха коллектив даькъала ювцаш а дIахо оаха къахьегама толамаш дахар ловш а тхога Никита Сергеевич Хрущева дайтача письмос.

«ЧIоагIа лоархIам болаш да, — язду Н. С. Хрущева, — шун опыт, балха методаш Нохч-ГIалгIай Автономни республика а мехка кхыча районий а колхозашеи совхозашеи Iомаяр а шерра юкъекхахьар а...»

Цудухьа аз лаьрхIад жерчий Iулашта гIулакх деш Iоаяь опыт ювцаш дагавала.

ДИКА КХАБАР — ТОЛАМА ЛАРД

Доакъар хьайбай боахама лардий лард я. Хьайбай фу мелла дика хуле а, йоаггIача тайпара шоай продуктивность лакхъе а дегIакхувла а могаргдац царна, нагахьа санна кера эшшача боараме доакъар царга ца кхоаче.

Тха фермера доакъарий база лард я бурунни даьгIенаш. Уж дика хилар да бIарччача шера цига жена яа хIама корайоагIаш хилар. Цу гIулакха аьттув болаш да тхо массаза а Iа лоа кIезига долаши лоацеи хиларах. Цхьабакъда, из ишта дале а жена Iанна доакъараш кийчде ца дезаш мукъадалац тхо. Цхьадола шераш доагIа Iа чIоагIа долаш а дуккхача хана доккха лоа уллаш а. Цудухьа хIара устагIанна шишша центнер гIожача доакъарий кийчъю оаха Iанна.

Групповой методах кхоаб оаха жа. Царех цхьадараш ца дузаш а гIеллуш а моттигаш хул. Из ца хилийтар духьа Iулцарча жега фу хьал да хьеж тхо хаддданза, хIаьта тишденна жа сихха къоастадий шоай группа а йийя. вIашагIтох оаха, царна къаьстта дика доакъар тел.

Тха дикагIа тIадалара чIоагIа лоархIам болаш да жена хаддданза минеральни доакъар — мели тухи телар.

Гуйра тIехьа яхача хана а Iай а тов-буц, къахь-буц, кхыйола баьцаш юъ тха жева. ЧIоагIа шелал эттача хана а кIеззига ди айденнача гIолла дажа лоахк оаха жа. ДIалахккалца йолча хана йол ехкаш кхоаб.

Жа бIарччача шера дажа ухаш хиларах дукхагIа йолча хана кердача фега хул уж, из бахьан долаш дикагIа онда а доал, хIаьта цар тха дика а хул.

ДАХКАРГДОЛЧА ЖЕРЧАШТА ГIУЛАКХ ДАР

ЖаIун керттера декхар — жерчашка Iоахарий дукхагIа дайтар. Из кхоачашде аьттув баргба жерчашта осеменени еча хана а иштта пхоара долаш цар мел йоаккхача хана а гIел ца долийташ уж леладича.

Тха ферме дахкаргдолча жена телаш дола керттера доакъар да дика йоли силоси. Цхьабакъда, аьрхI лаьллача юххьанцарча хана юкъера а кхыметтел вогIа дола а доакъараш тел оаха царна. ХIаьта протеинови, минеральни, витаминни доакъарца безам дукхагIа болча хана царна дикагIа дола доакъар тел оаха: дуккха витаминаш а йоахкаш йола дика йол, дикагIа йола даьгIенаш, силос, концентраташ. Цо новкъостал ду пхоара долаш жерчаша мел йоаккхача хана кер чурча Iоахараша дегI дика кхахьара.

ЧIоагIа лорадеш леладе деза дахкаргдола жа. Кашарашка, хий мелача нийшта юхе дуккха гулдаь лоаттаде а жий чубожа мегаш долча ораштa юхе уж доажаде а мегаргдац. Нагахьа санна жий човхабаь а лозабаь а моттиг хуле, остбала тарлу из, хIаьта дIахо йодача хана Iоахарий дебадара цунах доккха зе а даргда. Из гIулакх ха а ховш, тха бригада членаш Эсбоев Байрам, Каногин Юрий, Саидов Аркай чIоагIа хьожаш хул жерчашта хий моладеча хана, кIезига мара цхьана доацаш тIакхувл цар уж хий чудолча нийшта, вIашка теIаргдоацаш кхувл хи тIа а чу а.

ДукхагIйолча хана Iулашца массехк жIали леладу жаIуша. Жа пхоара долча хана цар уж кхера а даь, остдала тарлу. Цудухьа дахкаргдолча жена юхе дитац оаха жIалеш.

УстагIа остбала тарлу хIама даалехьа шийла хий цунна моладича а. Цудухьа хий моладале хьалхагIа йол йилла еза жерчашта.

Дахка 15—20 ди эшаш пхоарача жерчий Iулацара хьакъоастаду оаха дахка дезденна жа, къаьстта леладу уж царна шортта даа доакъар а концентраташ а лоаттаеш.

Къаьстта дувца безам ба са оахош жа дахка компанеш чакх мишта йоах.

Жа дахка ха гаргакхаьчача хана помещени кийчъю оаха, дезинфекци ю цу чу, эшшача боараме мурилгаш кийчъю, оагилгаш ду цхьацца жий чубоаллабеи Iоахарий а тIехь массехк жий чугIоргболаши. Кашараш йокъаяр а лазар ца хьайтар а духьа кIалхара кIийле оахк, 40 сантиметр сомал а долаш чах кIалхьарцар ду. Цхьабакъда, из кIалхьарцар жа дехка даллалца хувцац оаха, цо шелалах лораду керда Iодаь Iоахарий.

ЧIоагIа лоархIам болаш да жа дахка ханаш лораяр. Уж дахкаш дукха ха йоаккхаш хилча совнагIа болхлой лелабе безаш хул бригаде. ХIаьта цо, ший аргIанна, дикка дукха мах бохийт къахьегамга. Цул совгIа, тайп-тайпарча ханашка хьахул Iоахарий, цудухьа цхьадараш доккхагIеи вожаш зIамагIеи а хул. Из гIулакх бахьан долаш цхьан ханара дараш вIашагIа а детташ Iоахарашта гIулакх дарга дукха мах бахийта безаш хул. Нагахьа санна жева дахкаш беттал совгIа ха йоаккхаш хилча, из ха чакхъяллалца дийнахь а бус а жерчашка фу хьал да хьежа везаш хул. уж дахкаш Iаьхар а жий а лергбоацаш лорабар духьа. Цо лакхбу гIулакх дарга бода мах а къахьегам а, хIаьта долче, лакхлу продукци яккхарга дIабода мах. Цудухьа мамогга сихагIа дехка далийта деза жа. Из вIаштIехьдаргда, нагахьа санна лоаццача хана жерчашта искусственни осеменени йойя.

Жа дахкача хана тхо массава тоха а веле, 20 дийнахьа дехка доалийт оаха жа.

ОНДА А УНАХЦIЕНА А ДОЛАШ IОАХАРИЙ ХЬАЛКХЕДАР

Жа дахкара компани йолаеннача хана, из чакхъяллалца дежурство лелаю бригада хIара члено. Iаьхар Iо мабинге а ший наьнагара яьккха пкъи молаю оаха цунна. Цхьадола Iоахарий Iодаьча юххье низткъа мара са ца доахаш хул. Цу тайпара Iоахарий оаха сихха дIоахду, бордех кIома шибаз хьокх царна, цул тIехьагIа пкъи мелае долалу.

Бахкача хана жий бала а тарлу. Из гIулакх деррига а жаIунах тийша да. Нагахьа санна бахкача хана жийна сихха новкъостал дойя, жий а Iаьхар а ца болийташ кIалхарбаккха йиш я.

ГIоарал дайна долча жерчехи Iоахарехи зIамига сакманаш ю, хIаьта уж къаьстта цу чу доахкаду оаха, царга низ боллалца йолча хана. Iодаьча хьалхарча деношке а денз Iоахарашта мели тухи тел. Из ца дича Iоахарий кIир теха йолча ардакхехи пенехи мотт хьекха а бIехденна кIалхьарцар бага дехка а долалу, хIаьта цунах кера-шоргашта лазар хила тарлу. Минеральни доакъарах хьогаш жерчаша а Iоахараша а дукха ха яьккхача доккха зулам дала мег. Ишта моттиг нийсъелча сутар а даьле минеральни доакъара тIадетталу жа, из дукха диача хал.

Дахкаь 5—6 ди доаллашехьа а шоай Iоахарий а тIехьа оагилгашка чудохк, цул тIехьагIа сакманех дIа-юха декъ.

Сакманех къоастадеш дола жерч цхьа дозал, цхьа ха йолаш, цхьатарра дегIадоагIаш дола Iоахарий а тIехьа шошоаш хургдолаш къоастаду. Iуйрийна Iоахарий докхадаь даьннaчул тIехьагIа жерч дажа дуг, хIаьта уж делккъелца доажаду, делкъа ханна Iоахарий докхаде чудоаладу жерч, уж декха даьннaчул тIехьагIа юха а сарралца дажа дуг. Цу тайппара, масса хана дажаш ара хул жерч.

Iоахараштa, цар ши кIира даьннaчул тIехьагIа хIаранена 100 грамм концентрированни доакъар а дикагIа йола йол а тела долалу тхо. ХIара дийнахьа цIенача фега арадоахаш 2—3 сахьат доаккхийт Iоахарашка. Цхьабакъда, оаха чIоагIа лораду уж тIуналах, сквознякъах, шелалах. Цудухьа, Iан замалахь делкъа ханна арадоах оаха кашарера Iоахарий.

Цхьа бутти ах бутти баьннaчул тIехьагIа еррига сакманаш даьгIенашка яжа юг. Цхьабакъда, царна даьгIенаш кашараштa юххера къоастаю оаха, нагахьа санна йоачан хинна болх хуле жерч шоай Iоахарий а тIехьа сихха кашарашка чулахка йиш хургйолаш.

Биъ бутт ха яьннача хана Iоахарий ноаноштa тIехьара къоастаду, тIаккха царех къаьстта шерага кхаччалца долча Iоахарий Iулаш вIашагIдохк. Цул тIехьагIа сеча Iоахарий Iулаш буц дикагIа йолча даьгIенашка дажа дуг, цига уж заводской кондицега кхоачадеш тоадар духьа.

ПРОДУКТИВНОСТЬ ЛАКХЪЯР ДУХЬА

Тха совхозе тха даха аьнна вIашагIтехад исхали ду тха доаха Грозненски фух дола жа. Цудухьа тха бригада массаза а йоакхо ю жена тIера тха алсамдаккхара, тIагIертта къовсам лоаттабу жен хIара поколене тха листагIа а хьоаналца кхьатагIа а хилийтар духьа. Ишта хилча тха дукхагIа хинна ца Iеш, дикагIа а хул. Из гIулакх кхоачашдара чIоагIа лоархIаме да жерчи Iоахарийи дика кхабар, тха алсамагIа луш дола жа, къаьстта а листа тха дола кой харжар. Цар семенаца ю оаха жерчий Iулашта искусственни осеменени. Жийна осеменени яле хьалхагIа бокъонца хьож тхо семена дика-во миштай. ХIара жийна шозза а кхыметтел кхозза а ю оаха осеменени. Цудухьа Iаьхарбиса цхьаккха жий хилац тха бригаде. Тхоай бригаде аз айса кулгалду жерчашта искусственни осеменени яра. Цхьабакъда, белгалдаккха деза, искусственни осеменени яле хьалхагIа жерчий Iул цу гIулакха дикка кийчде дезаш хилар. Мишта е езаш я из кийчо? Эггара хьалхагIа вIаштIехьдаккха дезар да жерч дика тоаденна а заводской кондицега дIакхоачадаь а хулийтилга. Цул тIехьагIа, дIахо йодача хана а мецдалийта мегаргдац уж. Цу гIулакха кашараштa гаьна йоацаш къоаста а йийя, жерчашта ют оаха бурунни даьгIенех дикагIа йола участкаш.

Шерра-шера дикагIа дола жа хьакъестадаро йиш хулийт тхога дIахо Iулаш вIашагIдохкара дикагIа дола а продуктивность лакхагIа йола а жа юхедита. Тха доаха Iоахарий кхедаро торо лу тхона кхаьта тха долча а яьнна китамаши когаши долча а же Iулаш хилийтара. Тха дика хилийтара чIоагIа лоархIам болаш да из бIехдергдоацаш жа леладар. Цудухьа баIаш дукха болча моттигашка Iулаш дажа ца дахийта гIерт тхо махулла, къаьстта а уж ларга ха гарга кхаьчача хана. Йоачан йолча хана мамогга тхана юкъе гIум ца яхийта гIерташ хул тхо. Цу гIулакха жа михага хургдоацаш теIа моттигаш херж оаха.

Тха дикагIа хилийтара эггара лоархIамегIара ха я жа лорга ха. Уж лоргача хана чIоаггIа хьож тхо юкъ-юкъе тха ца даллийта, жа цIена ларгийта, устагIа хоада ца байта. Цудухьа жа ларга оттабу опыт дукхагIа йола, балха тIа брак ергйоаца нах. Из бахьан долаш тха даккхара лакха хьокхамаш даьхад оаха.

КЪАХЬЕГАМАХ ЛУ МАХИ ЖАIУЙ ВАХАРИ

Толамаш дахара доккха новкъостал дир жаIуй къахьегамах мах тела керда система оттаяро. Из система — жаIуй материальни безам совбаккхара лоархIамера стимул. Дика продукци дукхагIа лучун, доход а дукхагIа хул цу системах.

Масала соахка тха бригадана яздаьдар 8080 сом алапи, цунах аз ийцар 1656 сом. Укх шера хьалхагIе а даьча лоархIамех аз эцаргда 2330 сом, хIаьта са помощника Каногин Юре — 2125 сом. Укх тIеххьарча хана дукха хIама даьд тха бригаде жаIуй вахара хьалаш тоадара. ХьалхагIа даьрашта вIалла тара а доацаш, керда дика цIенош хьалдаьд жа леладерашта. Каст-каста тхо долча ух автотикаш, кинопередвижкаш, беседаш ю жаIушта.

Батареяшца болх бу радиоприемникаш я бригадашкарча дуккхача жаIуй. Цо чIоагIа самукъа доаккх тха. Ашарашка а кердача хоамашка а ладувгIа дог ма доагIий. ХIаьта из тхона долаш а да. Цхьан дешаца аьлча, вахарах къаьста тхоаш мадий аьнна хетац тхона, аргIе дахаш тхоаш дале а. Бригада коллективо чакхъяллалца ладийгIар СССР Лакхехьарча Совета сессе дукха ха йоаццаш новкъоста Никита Сергеевич Хрущева яьча докладага. Дег тIара къоабалъю оаха дерригача дунен тIа машар лоаттабараи чIоагIбараи тIаерзаяь йола Советски Союза арахьара политика.

ЖА ЦАМОГАШ ЦА ХИЛИЙТАР ДУХЬА

Укх тIеххьарча шерашка дукха къахьийгад керттера ветеринарни лор Иван Ильич Суворов керте латтача ветеринарни болхлоша.

Жа унахцIена хилийтара хIара денна чакхдоахача ветеринарно - профилактически гIулакхаша йиш хилийтай тхога жена хулаш дола инфекционнии инвазионнии лазараш бригадера дIадаха.

Оаха ветеринарни болхлощца цхьана чIоаггIа къовсам лоаттабу ценуроз, эхинококкоз яхараш санна дола лазараш цIендаь дIадахара. Цу гIулакха хIара 45 ди массаз доал жIалешта дегельмитизаци ю оаха. Ханханнахьа жена маьхий детт оаха паратиф ца хилийтар духьа.

Тха совхозе тхоай я серологически станци. Цига тохкам байта дIакхухьийт оаха цамогаш долча же цIий.

Тха Iула юкъера цIендаь дIадаьккхад бруцеллез яха унзара лазар.

Жена лазар ца кхетийтара чакхдаккха аьнна ветеринарни болхлоша тIадилла гIулакх кхоачаш ца деш дитац тха бригада цхьанна а члено. Цамогаш хинна жа царгара лазар унахцIеначарна дIа ца далийтар духьа сихха Iулацара къоастаду оаха. Ца ховш а жаIуно цамогаши унахцIенеи дола жа вIашагIкхетийтачул тIехьагIа, же унахцIено лораяра мел баь болх пайдана боацаш боврга. ТIаккха деррига а юххье денз юхадоладе дезаргда. Дезинфекци янза йолча кашарашка жа чулахка е уж доажаде аьнна къоастаяьча участкел арадалийта мегаргдац, хIана аьлча лазар кхийттача участке нийсдала тарлу уж. Цамогаш хинна устагIа малагIа ба ха декхарийла ва хIара жаIу, хIана аьлча из ханнахьа хьагуча ца баьккхачул тIехьагIа цунгара лазар унахцIенача жега дала тарлу. Массанена а дика ховш хила доагIа лазар ца кхетийтара де деза гIулакх ханнахьа чакхдоаккхаш дуккха а аттагIа хилар, из кхийттачул тIехьагIа цунна дарба дечул.

Лазараш доажадеш йола садоахка хIамаш ебарга хьежжа хувц оаха даьгIенашкара жа даждажа моттигаш. Цу гIулакха оаха жа доажаде аьнна къоастаяь хинна участок цхьатарра ялх дакъа а дийя екъ. ХIара даькъа тIа жа доажадеш 3—4 денал совгIа ха яккхац оаха, цул тIехьагIа вокх даькъа тIа лоахк оаха уж. Цу методах доажадеш лораду оаха жа гемонхози мониэзиози яхача лазарех. Цул совгIа, цу лазарашта духьала дерригача жена дегельмитизаци ю оаха.

Жена юкъе лазараш доажаде тарлу жаIуша эшачул совнагIа Iулашка леладеча йовсарал даьннача жIалеша. Тхоай Iулаца дикагIа дола диъ жIали мара юхе ца дуташ вожаш дерригаш а дIадаьхад оаха, хIаьта цу юхедитараштa а хIара бетта ветеринарни обработка ю.

ПАЙДА ЭЦА ДИКАГIЧА ОПЫТАХ

1959 шера коммунистически къахьегама бригада яха сий дола цIи елар тха бригада. ЦIаьхха баккханзар оаха из толам. Дукха а чIоагIа а къахьега дийзар тха жаIун болх бокъонца Iомабара. Жа леладара балхацара керда а толашагIа а мел дар Iомадир аз, дикка ладувгIар специалисташа деча хьехамашка. Сона эхь хетацар балха говзал дукхагIа йолаш болча жаIушкара новкъостал деха, аз хьаIомайора цар балха опыт. ХIанз са бригаде вIашагIъеллай жа леладара толашагIа йола опыт Iомаю республикански школа. Вай республика тайп-тайпарча боахамашкара жа леладу дуккха болхлой хиннаб са бригаде. Массаза а цар керттера уйла тIаерзаю аз жерч кхабараи Iалашдараи, даьгIенашкарча доакъарех пайда нийсагIа эцара.

Оаха геттара нийса пайда эц даьгIенех, аьлах, силосах, кхыча доакъарех. Оаха бу лоархIам укх тайпара ба: уж тоаденнагIа ме хул, дикагIа а дукхагIа а хул цар продуктивность. Цудухьа оаха дуккхаза а бийсанна доажаду жа. Дийтта сахьатал кIезигагIа ха яккхац жева даьгIенашка дажаш.

ХIара Iула шийнна участок къоастаю оаха даьгIенашкара, эшшача боараме гIувнаш а тIайолаш. Цо йиш хулийт тхога кашараштa гаьнарча даьгIенех дикагIа а хьурмат долашагIа а пайда эца, жа гаьнна дIакхувла ца дезаш даж жача моттиге царна хий моладе, когаш тIабетташ царга буц ца йоаяйта.

ХIара шера дукхагIа механизаци ю оаха жа леладерий къахьегама. Дуккхача участкашка артезиански гIувнаш яьхай, хIаьта уж йоацача хий тIадахара механизаци яьй. Цу тайппара массаза а хий хургдолаш кийчъяьй оаха даьгIенашкара еррига участкаш. Кхоачамболлаш мала хий ца хилча, жева дегI а вогIа дахь тха а кIезигагIа дIаьхлу. Из цIаккха а дицдац оаха. «Сельхозтехника» Грозненски отделене хьаяь дIа-юха кхувла вагончик я тха бригаде. Цо йоачах а йIовхалах а лорабу жаIуй гаьннарча участкашка жа доажадеш уж болча хана.

Из боккха толам баккхара новкъостал деш дола гIулакхаш малагIаш да хар лов тхо долча ухача дуккхача жаIушта.

Цу хьакъехьа ала цхьа хIама мара дац са: хIараввар ший болх дукха безаш а халонех ца кхераш а хила веза.

КХОАНЕН ПЕРСПЕКТИВАШ

Соахка август бетта, керда Iулаш вIашагIдохкача хана, согара жерчий Iул брак а даь, дулха дIачудала лаьрхIар, хIана аьлча диъ шера вIаштта дика дехкаьдар уж. Цхьабакъда, сона ховра цхьаькха шера а царга дика Iоахарий дайта йиш йолга. Цу тайппара, аз дехар дарах жерчий Iул тха бригаде дитар. Ши гIулакх лаьрхIа ши Iул кхоабаш цIаькха а Iанга вахар со: цкъа-дале, къаьнарча жерчашта меттел къона дараш хьалкхеде дагахьа а шозлагIдале, тха дукхагIа даккха дагахьа а.

Из декхар оаха дика кхоачашдир. ХIара жийна тIера 6,8 килограмм тха даьккхар оаха, цаI шоллагIчул дикагIа долча сеча Iоахарий Iул а хьалкхедир.

ХIанз тха бригаде шерал тIехха яьнна 700 жий ба. Тенна хиларга а тхан дикалга а диллача нана жерчел вогIа доацаш да уж.

ХьатIадоагIача шера къонача хIара 100 жийна тIехьа 130 Iаьхар хьалкхебеи хIара устагIанна тIера 8 килограмм тха даккхеи аьнна, декхар тIаийцад тха бригадо. Цу гIулакха оаха хIанзле а кийчъяьй жа дахкаргдола тепляк, Iалашъяьй оагилгаш де ардакхий щиташ, доакъар даа нийрч яьй жерчашта, аьла лаьрхIа юкъе юкъ а елла, мели тухи чудехка кагий мурилгаш а йолаш. Дерригача жерчашта искусственни осеменени яь яьннай. Жа заводской кондице чура ца далийтар духьа хIанз даьгIенашка жа доажадеш да тхо.

Никита Сергеевич Хрущева дайтача письмона жоп луш, тха бригада членаша лаьрхIад кхы а дикагIа къахьега, вай мехка коммунизм хьалъеча юкъе доаггIаш дола дакъа лаца, кхы а доккхагIа къахьегама толамаш даха.

Сурта тIа: воккхагIа вола жа Iу Эсмухамбетов Наурды. Н. Кобиашвиле сурт.

Сурта тIа: бригада членаш Каногин Юрии Шамаев Абукари шерага кхачьа се Iоахарий доажадеча хана. И. Плиева сурт.

Н. ЭСМУХАМБЕТОВА БРИГАДАНА КАРАГIДАЬННАД: ХIАРА 100 ЖИЙНА ТIЕХЬА 1958 ШЕРА 131 IАЬХАР, 1960 ШЕРА — 136, 1961 ШЕРА — 140. 1962 ШЕРА — 141 IАЬХАР ХЬАЛКХЕБЕ; ХIАРА УСТАГIАННА ТIЕРА 1958 ШЕРА 5,3 КИЛОГРАММ, 1960 ШЕРА — 5,9 КИЛОГРАММ, 1961 ШЕРА — 6,3 КИЛОГРАММ, 1962 ШЕРА — 6,8 КИЛОГРАММ ТХА ДАККХА.

Республика жа ладераш! Кхетамца пайда эца Эсмухамбетова Наурде опытах. Цунна карагIдаьнараш массане а кхоачашде йиш йолаш да.

ХIара дезалга—книжка

Наьсарен район сихха тоалуш латт. Кхо-диъ шу хьалха йоархIаша къайлаяьха яьдача моттигашка урагIъяхай коммунизма гIишлош. Болх беш я фабрикаш, заводаш. Шоашта мамогга дикагIа хьувкъамаш хилийта гIерташ кхашка къахьегаш боахк ахархой. Лакхлу экономика, тоалу наьха хьал-торо. ЛоархIамера гIулакхаш даьд укхаза культура учрежденей болх тоабеш а. Из болх тохкаш хилар тха рейдови бригада укх деношка.

Сатийна а сийрда а я райцентрерча библиотека дешача зале. Газеташ тIа, журналаш тIа IотIабийрза багIа дукха нах. ЧIоаггIа уйла а еш, еш цар ноябрь бетта хиннача КПСС ЦК Пленума материалаш, СССР Лакхехьарча Совета сессе соцамаш.

Бакъда, цу тIа сацийтац библиотека болхлоша партеи правительстваи решенеш нахага дIайовзийтилга. Саррахьа балхашкара мукъабаьнна нах хьагулбелча массанена а дIа а хозаш 10—15 минута керда газеташ деш библиотеке. Цу балха юкъе белгалъяьннай библиотека заведующи нов. Волкова.

Дика вIаштIехьдаьккхад укхаза книжка нахага дIакхачийтар. Каст-каста дешархой конференцеш вIашагIъетт. Укх тIеххьарча деношка Л. И. Климовича «Ислам» яхача книжках лаьца конференци хиннай библиотеке. Конференце дакъа лоацаш хилар кхалнаьха совет, комсомола райкома болхлой, хьехархой, лораш.

Бувзам лоаттабу библиотеко предприятещца, бригадашца, фермашца. Дика йовз мельзавода болхлошта библиотекарь Девришева Зина. Уж балха боахкача царна эша книжкаш дIакхухь цо, лоацца цар чулоацам дIабовзийт. Кхыча моттигашка а хул дIа-хьа кхухьа библиотека.

Иштта нахаца болх бар бахьан долаш книжкаш дешараш хIара денна дукхагIа хул. Дахача шера библиотеке дIаязвенна 9000 саг хиннавале, укх шера шийтта эзар совгIа ва.

Кхычар опыт эца мегаргйолаш гIулакх да укх деношка райбиблиотеко дIадоладаьр а. Шоай дешархой цIагIа чу а увтташ, царна малагIа книжка эш, малагIча хаттара жоп дала деза хьож уж.

— Мишта бергба болх? — йоах нов. Волкова, — нагахьа санна юрта тха новкъостал эшаш масса саг ва, уж тхо долча хIана ахац ца хайча. Тхо а ший гаипара хьехархой да, цу тIа дукхагIа бехктокхаме а да тхо къахьегамхошта хьалхашка.

Иштта лелац из болх района кхыча юрташка. Цхьайолча моттигашкарча библиотекаша шоай декхар кхоачашдац. КIезига новкъостал хул царна района культура отделагара а.

Масала, Экажкъонгий-Юрта баха нах раьза бац шоай книжкай фонда. Книжка, газет, журнал деша моттиг яц библиотеке. ЦIа зIамига да. ДIа-хьа хьовлга дац. Книжкай полкашта юкъе аьшка пишк латт. КIур бу. КIезига йIовхал лу цо. НиI хийра я. Юкъе хIама ца еллача дIаеллалу. Ко даллац цох. Юртсоветаи библиотекаи юкъе биткъа цхьа пен мара бац. Цига ю гIараш хьачухоз библиотеке. йолчча бесса.

Цу гIулакхо лерттIа дIабахийтац библиотека болх. КIезига хул цу чу нах, кIезига деш книжкаш.

Цигара библиотекера Чилиева Лидас мела лелабу ший болх. Дукха ха я цига керда, Зязиков Бахьаудина яздаь «Республика цIерах», А. Сапарова «Диъ тетрадь», кхыдола книжкаш дена. Бакъда, уж хIанз а дешархошта бIаргадайнадац. Саьн чу дада уж дIа-хьа а кхийса. ЦаI газетий подшивка гургьяц шоана помещене. КПСС ЦК ноябрьски Пленума материалаш а корайоагIаргьяц укхаза.

Къаеннай укхазара цхьайола витринаш а, хIанз а латташ я библиотеке Нохч-ГIалгIай мехка советски Iаьдал даьнна 40 шу дузача дийнахьа оттаяь выставка.

Иштта кхоачамбоацараш да Наьсар-Кертерча, СурхотIарча, Яндрерча, Пхьилекъонгий-Юртарча библиотекашка а.

КПСС Наьсарен райкома бюро укх тIеххьарча хана шозза дийцад культучрежденешкара болх во латт яхаш. Шозза дош деннад культура болхлоша болх тоабергба оаха аьнна. Бакъда, хувцалуш хIама дац. ХIанз а доагор доацаш я цхьайола клубаш, библиотекаш.

Иштта лелабе йиш яц книжкаш дешарашцара болх. Наьха коммунистически кхетам лакхбара боккхача лоархIамера гIулакхаш да библиотечни болхлоша кхоачашдеш. Общественностаца бувзам а болаш тоабе беза библиотекай болх. ХIара дезалга дIакхачийта деза книжка.

«Сердало» газета рейдови бригада:

В. МАЛЬКОВА — ВЛКСМ райкома инструктор;

Н. ПАШЕННЫХ — КПСС райкома болхло;

Хь. БАЛАЕВ — Экажкъонгий-Юртарча юкъерча школа хьехархо;

М. ЗАНГИЕВ — «Сердало» газета собкор.

„Из шун гIулакх дац"

Старопромысловски районерча Новая Катаяма яхача болхлой поселке керда поликлиника хьайийлача чIоагIа гIадбахар цига баха къахьегамхой. Уж гIадбаха мегаргболаш гIулакх дар из, хIана аьлча, хьалхагIа 6-ча горбольнице ухаш очередах латташ унахоша дукха ха йоаеш хиннаяле хIанз сихха шоай гIулакх а даьккхе чубоагIа уж.

Дика лорий коллектив я цу поликлинике. Унахой хьаштий чIоагIа йоахко ю цар. Махулла дикагIа, сихагIа царна дарба дара шоай низ ца кхобеш, ха ца лоархIаш болх беш лораш ба цу коллективе.

Цхьабакъда, цу поликлиникера берригa лораш цхьатарра дика болх беш ба аьлча харц хургда. Масала, дика ва ала тарлургдац хирургах Л. Березняковх. Цу къонача специалисто поликлинике болх бу цхьа шу гаргга да. Бакъда, ше болх бе волаваннача хана денз поликлиника коллективаца а унахошца а гIожа волаш хьавоагIа из. Иштта, цкъа чIоаггIа доагадаь зIамига бер поликлинике доаладича цунна сихха новкъостал а ца деш, цу лазарах из далар вIалла кхерам бац шоана яхаш, дукха ха яккхийтар цо берага а из доаладеш баьхкарашка а шийга хьежаш боагIабеш. ХIаьта ше дувцар геттара чIоагIа цIогIа а детташ, тIа а чувхаш а дувцар.

Поликлиника лорий коллективо дукхаза аьннад цунга цо лаьца никъ харцахьа болга, иштта болх бе мегаргбоацилга, унахошца гIожа хила йиш йоацилга. Бакъда Березняков шийна даь хьехар дIаэцаш вац.

Ше балха веча лорашка моаршал а ца хоатташ ший кабинете чувода из. Ханнахьа хьа ца воагIаш балха тIехьавувл. Цхьан-шин сахьата балха тIехьависар цо вIалла лархIа а лархIац. Иштта балха тIехьа а виса из хьавеча цунга йист хила йиш йолаш цхьаккха саг вац ерригача поликлинике. Цу хьакъехьа шийга къамаьл де волавенначунга лоацца оал цо: «Из шун гIулакх дац».

Нов. Березнякова цу тайпара гIулакхаш леладар новкъа доацаш цхьа саг ва поликлинике—керттера лор нов. Либстер. Из дерригa гIулакх шийна дика довззашехьа а цо вIалла хIама алац Березняковга. ХIанавхьогI нов. Либстер иштта сабаре, декхарийла веций-теш из гIожа, бакъахьа доаца, советски лорага товш доаца гIулакхаш леладу Березняков соцаве? Горздравотдела ховш хила мегар из.

З. ГЕЛИСХАНОВ.

Нохч-ГIалгIай театр — гастролешка

Укх деношка Х. Нурадилова цIерахча Нохч-ГIалгIай драматически театра артисташ шин группана бекъа а бенна Къилбаседа-ХIирийи Дагестанеи республикашка гастролеш е бахаб. Р. Х. Кехарсаев керте латтача группо Къилбаседа - ХIирий АССР районашка оттаергья Аршин-Мал-Алан яха спектакль. ХIаьта В. Н. Белоцерковский кертте латтача дукхагIа бола дакъа лоацараш Ленинградски театральни института выпускникаш болча группо Дагестана районашка оттаергья «Ромеои Джульеттеи», «Тереза яь ди» яхеи ши спектакль.

Вошал долча республика районашка Нохч-ГIалгIай драматически театро 30 декабре кхаччалца дIахьоргья гастролеш.

Р. МУЦОЛЬГОВА.

Сакъердаме сайре

Укх деношка Нохч-ГIалгIай пачхаьалкхен педагогически институте кортамукъале езача Кубайна хетаяь сайре хилар. Сайре дIайолалушше а института радио чу гIолла хьахоз кубински музыка. Студенташеи хьехархошеи хьалйизача актови зале Кубайи Советски Союзеи пачхаьалкхен байракхаш я хьалтеха йоахкаш. Сцена тIа хьалтеха доал кубински меттала яздаь «Вива Куба!» — «Даькъала хийла Куба!» — аьнна дешаш тIадола плакат-лозунг.

Диктатора Батиста тирани тIера а кхесса шоай вахар иразе хургдолаш, шоай Даьхе империалистех лораеш, мехка социализм хьалъеш доаллача кубински халкъах лаьца доклад йир естественно - географически факультета студента Хижняка.

Студентка Леоновас дийцар мишта дегIайоагIа Кубай экономика. Доккха концерт оттадир института художественни самодеятельносто. Иллеш, халхараш, кубински темах йола инсценировкаш гойтар самодеятельносто студенташта. Самодеятельноста тIехьа сцена тIа боал Х. Нурадилова цIерахча театра артисташ, Ленинградски театральни института выпускникаш. Цар хьахьекхар кубиний вахар дувцаш йолча «Тереза яь ди» яхача драмацара цхьа дакъа.

Лампаш йов. Экрана тIа яздаь да: «Денал дола гIайре». Цу кинофильмо дувц кубински халкъа турпалча шоай кортамукъале бахьан долаш лоаттабеча къовсамах, дIаяхача къизача а хIанзарча иразерча а Кубай халкъа вахарах.

ЦIаькха а хьахоз Кубай музыка. Цо вIашагIхотт гаьнарча Кубай а советски наьха а уйлаш.

Х. ЯНДАРБИЕВ,
Нохч-ГIалгIай хьехархой института студент.

Йоккха, книжкаш дохка халкъа тика хьайийлай Киеве. Общественни хьисапе книжкаш дохкаш ба цу чу киевски электромеханически техникума дешархой.

Сурта тIа: халкъа книжкаш дохкача тика чу литература хоржаш боахк книжкаш ийдераш.

Ю. Мосенжника сурт.
ТАСС фотохроника.

1956 шера денз Грознерча № 1 йолча больнице болх беш ва Дагестански медицински институт чакхъяьккха лор — хирург Сергей Рубенович Саркисянц. Цу шерашка дуккхача наха дарба даьд цо. Ший професси дика ховш хиларах, унахошта дика гIулакх дарах массанена дукха везаш ва Сергей Рубенович. Цо лекцеш еш, докладаш ю, хIаьта къоначарна ший балха говзал дIайовзийт.

Сурта тIа: хирургически отделене операци еш воалл лор—хирург С. Р. Саркисянц.

Г. Лаврова сурт.

НАХА СИЙ ДУ ЦАР

ШоллагIа шу да Наьсарен района Яндрерча тика чу тика заведующе Евлоев Iумареи продавеца Костоев Абукареи болх бу. Шоай болх дика бовзаш а, нахаца Iымерза а ба уж. Наха гIулакх лакхерча культураца дар — наха эшаш дола товараш хадданза лоаттадар — из да цар шоашта хьалхашка оттадаь керттера декхар, из цар кхоачаш а ду.

Масса хана цIена а порядок йолаш а хул тика чу. Хозп, доагI-доагIача нийсдаь дIаоттадаь латт тика чу товараш, хIаьта массанахьа мах тIаязбаь этикеткаш а йоахк. Лакхерча санитарни боараме лелаю кхачан товараш дохка отдел а.

Хадданза наха эша товараш малагIаш да а хьежаш, цар хьашташ кхоачашде гIерт тика болхлой. Тика товараш дохкара план массаза кхоачашъеш хиларо хьахьокх нн. Евлоевеи Костоевеи болх дика белга. Ханал хьалха, 5 декабре, 103 процент кхоачашъяьй цар шера йола план.

Семилетка пхелагIча шера оаха кхы а дикагIа болх бергба,— йоах тика болхлоша. Нахаца Iымерза хиларах а бахача нахага товараш дохкара шера план тIеххкхоачашъярах а Наьсарен райПО Сийлен грамота еннай тика болхлошта Евлоеваи Костоеваи.

М. МЕРЖОЕВ,
Яндрерча цхьайтта шерарча школа хьехархо.

МИЧАРА ЭЦАРГДАР-ХЬОГI ЛИТЕРАТУРА?

Ший мукъа йолча хана дешара программах эша художественни литература эца араваьлар Ермоловски оалхазараш леладеча совхоза тракторист Джантаев Адей. Сайрийнарча школе ворхIлагIча классе деша вагIа из.

Юртарча тика чу латтача продавецага хаьттар цо:

— Фурманова яздаь «Чапаев» яха книжка дий шун тика чу? Дац. ТIаккха Островске яздаь «Мишта чIоагIлора болат» яхар? Из а дац. МалагIа художественни литература да шуга, аьнна зIамигача саго хаьттача, продавеца аьлар: цхьа иттех тишденна, къаьна книжкаш да-кх. Ермоловскерча массехк тика чуи ларека чуи вахар зIамига саг, шийна деза литература лехаш. Цхьабакъда, масса тика чу эца йиш я кхачани промышленнии товараш, хIаьта художественни литературеи дешархошта эша учебникаши долаш-м цхьаккха отдел яц тикашка! Массаболча продавецаша оалаш хиннар цаI дар: «городе а гIойя хьайна эша литература эца»...

Йоккха болхлой поселок я Ермоловка. Дуккха итташ, бIаьш нах бах цига. Дахчах хIамаш еча комбината, Грозненски леспромхоза, оалхазарий совхоза, элеватора дуккха болхлой ба болх а беш дешаш. Царна массанена а художественни литература а дешара эша кхыдола учебникаш а эш.

Дукха ба Ермоловке деша книжкаш дукха дезараш а. Шоай цIагIара библиотекаш шеръяра эш царна художественни литература. Бакъда уж ийде масса а хана Грозне аха веза, хIана аьлча Ермоловке цхьаккха саг вац бахархошка литература дохкара дешага хьожаш. Респотребсоюза книжни отдело цхьаккха хIама дац дешархой хьашташ кхоачашдара, цу гIулакха юкъеозац предприятейи совхозийи комсомола организацеш а. Цхьабакъда, укхаза вIашагIйолла мегаргьяр книжкаш дохкарий йоккха общественни сеть, хьаелла мегаргъяр общественни хьисапе болх беш йола книжкай тика. Из дерригa гIулакх вIаштIехьдаккха йиш я моттигерча организацей, респотребсоюза болхлой инициатива хуле. Бакъдар аьлча, из инициатива хIанз укх сахьате йолаш-м яц цар.

К. ВИННИК,
Ермоловски сайрийнарча школа хьехархо.

ЛадувгIа радиога

20 декабре: 6.30 — юртбоахама болхлошта передача (гIалгIай меттала); 6.40 — ашараш; 6.50 — хоамаши радиои телевизионнии передачай программеи; 7.15 — «Грозненский рабочийи» «Комсомольское племяи» яхача газетий обзор; 8.10 — «Сердало» газета оагIонаш тIара; 8.20 — пионераштеи школьникаштеи передача (эрсий меттала); 8.35 — «Советски композиторий ашараш» — концерт; 16.00 — радиои телевизионнии передачай программа; 16.05 — инструментальнии вокальнии ансамбла концерт; 16.20 — керда хоамаш (гIалгIай меттала); 16.35 — кагирхошта передача (эрсий меттала); 16.45 — «Шелкунчик» яха Чайковске балет» — передача; 17.15 — керда хоамаш (эрсий меттала); 17.30 — «Къахьегама овсарлеи баьча балхах доагIа алапии»—беседа (эрсий меттала); 17.45—керда хоамаш (нохчий меттала); 18.23 — промышленноста болхлошта передача (нохчий меттала); 18.40 — «Шоана, юртбоахама къахьегамхой» — концерт.

УКВ: 19.00 — «Сий хилда Даьймехка» — концерт; 19.33 — «СалоIама сахьате» — концерт; 20.20 — нохч-гIалгIай ашарий концерт; 20.52 — «Сигнальни цIераш — радиопостановка.

НОТАШ ЭШ

Нохч-ГIалгIай къаман халхара йиш лакха ховш художественни самодеятельносте наггахьа баянист мара хилац. ХIанад из иштта?

Из да Нохч-ГIалгIай къаман халхара йиш дIаязъяь ноташ ца хилар бахьан долаш.

Нохч-гIалгIай къам дика халхара йиш йоацаш да? А, дац. Iальмате дукха а дика а халхара ашараш я вай, яле а уж нотащца дIаязъьяц.

Вай республикерча композитораша нохч-гIалгIай къаман халхара ашараш нотащца, къаьсттача репертуарни листащца арахецаре Iальмате доккха новкъостал хургдар цох художественни самодеятельноста халхара кружокашта.

ХIаьта сенга хьеж республика халкъа творчества ЦIагIара хореографе методисташ? МалагIа гIо да цар художественни самодеятельноста халхара кружокий болх тоабара дер? Къаьстта уж декхарийла ба юртарча халхара кружокашта новкъостал де. Iальмате дукха юрташ я самодеятельноста халхара вайнаьха меттал а е эрсий меттал а халхара литература доацаш. Мишта уваттадергда халхараш? Хореографе методисташа районашка семинараш а еш, дIахьеха деза юртарча самодеятельноста кулгалхошта мишта бе беза кружокашца болх.

А. ШАХМУРЗИЕВ.

КПСС ЦК ноябрьски Пленума решеней пропагандана хетаяь совещани

1962 шера ноябрь бетта хиннача КПСС ЦК Пленума материалашта пропаганда яра дешашта хетаяь республика идеологически болхлошца совещани йир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдело. Цига бийхабар идеологически болх лелабеш бола парте горкомийи райкомийи секретараш, пропагандаи агитацеи отделий заведующеши цар заместителаши, пропагандисташ. Парте обкома прапагандаи агитацеи отдела заведующе нов. Н. Ф. Александрова мадарра дийцар исторически Пленума пропаганда формаехи методехи.

С. ВАРЛАМОВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18.00 — Передачай программа; 18.05 — телевизионни кердадараш (гIалгIай меттала); 18.15 — киножурнал; 18.25 — Лермонтова цIерахча драмтеатра оттаю «ХIамаш тIалетаяь чемодан» спектакль». Цул тIехьагIа «Вихри враждебные» яха фильм.

Редактор **М. К. ЛЬЯНОВ.**

Гахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре.

Йоккха зал—«Кхо мушкетер». Доалалу: 8, 10.20, 12.40, 3, 5.20, 7.40, 10.

ДIаьхдаь сеанс — «Дошоча даьлах дола дувцар». Доалалу: 10.

ЗIамига зал № 1. — «Малха атагIа серенада» Доалалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.

ЗIамига зал № 2. — «Лаурена вола жених». Доалалу: 9.30, 11.30, 1.30, 3.30, 5.30, 7.30, 9.30.

ЗIамига зал № 3 — «Модз мо мерза бутт». Доалалу: 9, 11, 1, 3.10, 5, 8.15, 10.15.

«РОДИНА» яхача кинотеатре.

«Кхо мушкетер». Доалалу: 9, 11.20, 1.40, 4, 6.20, 8.40.

Город Грозне, Октябрьски районе, Трамвайная улицагIа, 190, вахача **Сидоров** Николай Ивановича суде деннад город Грозне, Заводской районе, пос. Черноречье, Новосибирская улицагIа, 4-ча общежите, № 32 йолча цIагIа яхача **Сидорова** Валентина Ивановнайцара ше къастарах дола дош.

Дош дувцаргда Заводской района халкъа суде.

Город Грозне, Окружная улицагIа 234-а, кв. 1, вахача гражданина **Фисенко** Алексей Александровича суде деннад город Грозне, Окружная улицагIа, 234-а, кв. 1, яхача гражданкацара **Фисенко** Любовь Сергеевнайцара ше къастарах дола дош.

Дош дувцаргда г. Грозне, Заводской района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий улица, 15. **Телефонаш:** редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойн отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. **Телефоны:** зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.

Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ05195. Заказ № 6350.

Доазол дехьара

Переговораш чакхъяьннай

ПАРИЖ, 17 декабрь. (ТАСС). Селхан Рамбуйе вIашагIа а кхийтта, юхь-духьал а этта президента де Голлеи Великобритане премьер-министра Макмилланеи даь къамаьл цхьан сахьатеи ах сахьатеи дIаьхделар. Цул тIехьагIа заседани хилар Французски оагIонгахьара, иштта дакъа лоацаш премьер-министр Помпиду, кхыча мехкашцарча гIулакхий министр Кув де Мюрвиль, Англера Франце посол де Курсель а волаш.

Английски оагIонгахьара, Макмилланал совнагIа, переговорашка дакъа лоацаш вар кхыча мехкашцарча гIулакхий министр Хьюм.

Укхаза кепа теха араяьккхача заключительни коммюниках гуш да, президент де Голльи премьер-министр Макмиллани Англи «Юкъарча рынкана» юкъеяхара хьакъехьара переговораш мишта лел хьежа хилар. Халонаш духьалъниисъенна яле а, йоах коммюнике тIа, уж переговораш дIахо ергйолаш я.

Ховш мадарра, Англи «Юкъарча рынкана» юкъеяхара хьакъехьара дош шин мехка юкъерча гIулакхашта йола новкъарле я, хIана аьлча Франце доал деча гIозараша шоай английски партнер юхакъовла гIерташ чархашта юкъе гIаджех «Юкъарча рынкана» из юкъеяхча «ВIашагIкхийттача Европера» Франце лоархIам лохбалар кхераш.

Коммюнике тIа йоах, шаккха а оагIув «хьежай кубински кризис дIаьйнначул тIехьагIа а Азелаттача цIенхаштарча событещца дувзаденна а эттача дунен халкъашта юкъерча гIулакхашка».

Рамбуйе вIашагIкхийттача дакъа лоацаш хиннараша хьакхайкаду «Малхбузен политикаи оборонаи хьакъехьа е йиш йола выводаш геттара цхьатара кхетаеш хилар».

Ас-саляль инспекционни гIулакхаш лаьрхIа вахав

КАИР, 17 декабрь. (ТАСС). Санай радиос беча хоамах, Йеменски Iарбий Республика президент Ас-Саляль ЙАР-е вена ОАР-а вице-президент а герзашцарча низий главнокомандующи а вола маршал Абдель Хаким Амер шийца а волаш, инспекционни гIулакхаш лаьрхIа Йемена къилбаседенгахьарча доазон тIа бахаб. Шаккхе а кулгалхо хиннав аль-Джауф яхача районерча, Санайна 70 миль гаьна ядача Берати Хути яхача городашка. Иштта уж хиннаб саудовски доазонна 30 миль гаьна уллача Саада яхача городе а.

Шийга моаршал хетташ болча йеменцашта хьалхашка цу городашка ше къамаьл деш Ас-Саляла аьлар, Йеменски Iарбий Республика «кулгаш вIашка а дехка ягIаргьяц саудовскии иордански провокацеш хьувзача хана».

«Аль-Ахрам» яхача газета корреспонденто Санера беча хоамах, Йеменски Iарбий Республикана духьала хургйолча тIема операцей планаш оттаеш ба хIанз английски колонизатораш. Саудовско-иордански наемникашеи пачхаьа Сауда «кIайча гвардеи» дакъа а лоацаш хургйолча цу операцеша лерхIар да Йемена доазон районашкара къовсам сацанза болга дерригача дуненна дIахайта гIертилга.

РЕАКЦИОННИ ЗАКОН КХОАЧАШДЕ ДОЛАДАЬД

ПАРИЖ, 17 декабрь. (ТАСС). «Подрывной болх» лелабу аьнна дегабуам а баь 50 гаргга саг лаьцав малайски полице берригача мехка чухьожача хана. АФП корреспонденто Куала-Лумпурера беча хоамах, лийцарашкара корадаьдол Малайе болх байташ йоацача коммунистически партеца цар бувзамаш хилар хьахьокхаш дола документаш.

Полице нах лийцаб «чура кхерамзлен» хьакъехьарча реакционни законага хьежжа.

БОККХА НИЗ БОЛА ЭККХАМ

СОФИЯ, 17 декабрь. (ТАСС). Панагюрище яхача болгарски города юххе хьайийлача Iалаьмате дукха гуччахьара цIаста руда доахача «Медет» яхача моттиге хIанзалца Болгаре ца хинна тайпа боккха эккхам баьб. Из эккхам бар бахьан долаш дIабаьккхаб 140 эзар кубически метр гаргга лоаман кхера. Эккхам бе кийчлуча хана взрывникаша кийчдаьд 19 камера а йолаш дола 250 метр гаргга харш. Цар чу йиллай 41 тонн взрывчатка. БТА агентства беча хоамах, эккхам бергболча балхий проект оттаьй советскии болгарскии специалисташа.

Малхбузенгермански кепа йоазоно бакъду

БОНН, 17 декабрь. (ТАСС). Ерригаш а хIана яц аьнна йолча малхбузенгермански кепа йоазон органаша язду Къилбаседаатлантически союзага гIолларча партнерий дукха ха йоаццаш Париже хиннача НАТО Совета сессе барт ийгIа хиларах.

Масала, «Франкфуртер альгемейне» белгалдоах, Париже сесси хинначул тIехьагIа «Атлантика шинна а оагIорахьарча инаралаштеи тIема теоретикаштеи хетараш бе-бе хиларца кхы а дукхагIа вIаши гаьнадаьнна хилар». Париже вIашагIкхетарах хинна итогаш иштта маIанца йоашх «йIаьха а цхьаккха ца дувцаш йола а коммюнике кепа теха араяккхарца йистеьлар Атлантически сообщества сесси» аьнна белгалдаьккхача «Рейнише пост» яхача газето а.

«Дейче цейтунг» а «Штутгартер цейтунг» а яхача газеташа, официально Боннана хетараш хьа а хьокхаш, «США кердача концепцена» раьза ца хилар язду. Американски оборона министра Макнамарас, — язду «Дейче цейтунга» — массаза а немций йолаш йола НАТО декхарий хьакъехьара уйла когаш нийсса урагIа а долаш кIалтIа йоаккхача оагIорахьа лостайир американски тIема политика».

ПРОВОКАЦИОННИ ГIУЛАКХ

МАЛХБУЗЕН БЕРЛИН, 17 декабрь. (ТАСС). Сувсара сарахьа ГДР доазон тIа провокационни эккхам баьб малхбузен берлински «ултро» доазонца яь карт йохаяр духьа. Эккхам баьб малхбузенберлински территорера Ерузалемер-штрассе районе Фридрих-штрассегахьа чакхвублийтача контрольно-пропускной пункта юххе.

Укх тIеххьарча шин кIирах из шоллагIа провокаци ю малхбузенберлински территоре тIара германскии малхбузенберлинскии дешаш машара наькъаца къоастадара духьалбараштa долча гIулакха «фронтовой городе» кхохкам лоаттабар духьа.

ТIЕХЬАШКА ДОАЛАШ ЛАТТ

ПЕКИН, 17 декабрь (ТАСС). Тибетски районера хьаухача хоамех, 9 декабре Лимецзинера эвакуаци а яь Колисиняне кхаьча китайски доазон тIара ха 15 декабре тIехьашка даьннад Колисинянера Келу (китайско-индийски доазон малхбоалехьарча секторга) кхаччалца, хоам бу Синьхуа яхача агентства.